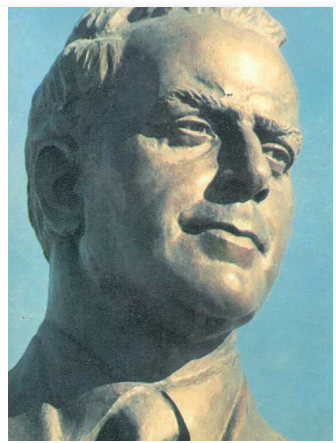

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

**YENİ
AZƏRBAYCAN**

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli servsidir.
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

05 iyul
2024-cü il,
cümə
№ 117 (6703)
Qiyməti
60 qəpik

SCO PLUS MEETING

2024 жылғы 4 шілде

«上合组织+» 会议
2024年7月4日

Bax səh. 2

Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni mərhələ...

Bax səh. 3

Bax səh. 2

Zirvələrdən Zirvələrə!

Böyük Türk ailəsi Şuşada toplaşır...

Regional təhlükəsizliyin təminində əsaslı şərt

Bax səh. 4

Süni zəka quruculuğunda tərəfdaşlıq

“Azerkosmos” Çinin “Star.vision” şirkəti ilə memorandum imzalayıb. Sənədin əsas məqsədi “Star.vision” tərəfindən hazırlanmış süni intellekt həlləri tətbiq olunan peyk və orbit sınaqları üçün zəruri alqoritmlərin birgə hazırlanması və tətbiqi istiqamətlərində strateji əməkdaşlıq etməkdir.

Həmçinin süni intellekt və peyk texnologiyası ilə Yerin müşahidəsinin mənzərəsini yenidən formalaşdırmaq məqsədi daşıyan qabaqcıl rəqəmsal təşəbbüslərin birgə icrası və təcrübə mübadiləsi də buraya daxildir.

Azərbaycanın müasir rəqəmsal dövlət quruculuğu konseptində süni intellekt texnika və texnologiyaların inkişafı əsas yerlərdən birini tutur. Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi (4SİM)...

Bax səh. 5

İnnovasiyalara açıq ölkə...

Azərbaycanda rabitə və telekommunikasiya sektorunun inkişafı istiqamətində yürüdülmüş dövlət siyasəti və aparılan əhatəli tədbirlər ölkəmizin beynəlxalq hesabatlarda mövqeyinin yaxşılaşmasına səbəb olmaqdadır. Bu günlərdə Mobil Rabitə Assosiasiyası (GSMA) tərəfindən dərc edilən “Mobile Connectivity Index” hesabatında Azərbaycanın 173 ölkə arasında mövqeyini yaxşılaşdırdığı qeyd edilir.

Hesabata əsasən, ölkəmiz ötən il mobil internetə qoşulma üzrə 69,33 indeks xalı toplayıb. Bu da 2022-ci ilə müqayisədə 3 pillə irəliləmək deməkdir. 2023-cü ilin göstəricilərinə görə, Azərbaycan “Mobile Connectivity Index” üzrə “Keçid” (Transitioner) qrupundan, “İnkişaf etmiş” (Advanced) qrupuna daxil edilib. Mövcud global dəyərləndirmə Azərbaycanı orta internet sürətinin dünyanın orta statistik göstəricilərinə bərabər olduğunu göstərir...

Bax səh. 6

Məktəblər yeni sistemə keçir...

Bu günlərdə Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev ölkəmizdəki orta məktəblərdə yeni layihənin həyata keçiriləcəyini bildirib. Nazir bu barədə VII ADA 2024 Beynəlxalq Təhsil Konfransında çıxışı zamanı açıqlama verib. Onun sözlərinə görə, ilin sonuna kimi məktəblərdə adambaşı maliyyələşmə sistemində keçid planlaşdırılır.

E.Əmrullayev qeyd edib ki, bu, bir neçə məktəbdə pilot layihə kimi həyata keçiriləcək. Onun sözlərinə görə, sınaq uğurlu olsa, inkişaf üçün cəbhə yaranacaq. Bununla da məktəb muxtariyyəti və müəllimlər tərəfindən idarə olunması üçün yaxşı zəmin formalaşacaq.

Məktəblərin məsuliyyətini artıracaq...

Yeni layihə barədə Elm və təhsil nazirinin müaviri Elnur Əliyev jurnalistlərə açıqlamasında bildirib ki, adambaşına maliyyələşmə modelinə keçid həm də məktəblərin...

Bax səh. 6

Dostoyevski edamdan necə xilas olmuşdu

1846-cı ilin baharı. Gələcəyin böyük yazıçısı Fyodor Dostoyevskinin 25 yaşı var, o, artıq ədəbiyyatda ilk addımlarını atıb. Lakin yazıçının ən sanballı, ciddi əsərləri hələ qarşıdadır. Gəncliyində Dostoyevskini aşağı təbəqənin ağır yaşayışına dair sosial mövzular cəlb edirdi. Əlbəttə, “kiçik”, “zəif” insanların taleyini qələmə almaq heç də asan məsələ deyildi. Söhbət Rusiyada qəddar təhkimçilik rejiminin hökm sürdüyü vaxtlardan gedir. O dövrdə xüsusilə gənclər milyonları ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün təhkimçiliyin ləğvinə, insanların rifahı naminə ictimai quruluşu dəyişməyə cəhd edirdilər. Dostoyevskinin gəncliyi də məhz belə bir qaynar zamandan keçirdi.

“Petrəşevskiçilər” dalgası

19-cu əsrin ortalarında Rusiyanı çar I Nikolay idarə edirdi. Dekabristlər üsyanından sonra ölkədə senzura xeyli sərtləşdirilmişdi...

Bax səh. 7

**Saxta
gündəmin
gerçək
təfərrüatları**

Bax səh. 7

XİN rədd edir!

Avropa Şurasının bu yanaşması ədalətsiz və əsassızdır, hüquqi baxımdan sual yaradır...

Bax səh. 6

Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin genişlənməsində maraqlılıq

Azərbaycan yeni geosiyasi reallıqlara və ədalətə əsaslanan, hər hansı ayırıcı xətlər olmadan integrasiya olunmuş və inklüziv Cənubi Qafqaz regional əməkdaşlıq modelinin qurulmasının tərəfdarıdır

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Zati-aliləri cənab Cozef Baydenə
Hörmətli cənab Prezident,
4 İyul - Müstəqillik Günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda dost Amerika xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

Azərbaycan Amerika Birləşmiş Ştatları ilə münasibətlərinə xüsusi əhəmiyyət verir. Ölkələrimiz müəkkəb regional çağırışların həlli istiqamətində, terrorizmə qarşı mübarizə və beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərində hər zaman yaxından əməkdaşlıq ediblər. Enerji sahəsindəki uzunmüddətli və səmərəli birgə fəaliyyətimiz xüsusi əhəmiyyət kəş edir. Birləşmiş Ştatların Azərbaycanın enerji strategiyasının gerçəkləşməsinə, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində mühüm rol oynayan Cənub Qaz Dəhlizinin reallaşmasına verdiyi qətiyyətli dəstəyini yüksək qiymətləndiririk.

Xalqlarımızın mənafeləri naminə qarşılıqlı maraq doğuran bütün sahələrdə, xüsusilə də iqlim dəyişmələri və yaşıl enerjiyə keçid məsələlərində ABŞ ilə birgə səylər göstərməyə hazır olduğumuzu vurğulamaq istəyirəm. ABŞ-nin noyabr ayında Bakıda keçiriləcək COP29-a, tədbir çərçivəsində ümumi iqlim məqsədlərinin irəli aparılması yolunda dəstəyi böyük əhəmiyyət kəş edir. Biz eyni zamanda humanitar, mədəniyyət və turizm sahələrində, sivilizasiyalararası dialoqun təşviqində də Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin genişlənməsində maraqlılıq.

Azərbaycan yeni geosiyasi reallıqlara və ədalətə əsaslanan, hər hansı ayırıcı xətlər olmadan integrasiya olunmuş və inklüziv Cənubi Qafqaz regional əməkdaşlıq modelinin qurulmasının tərəfdarıdır. Azərbaycan Ermənistan ilə sülh müqaviləsinin və onun əsasını təşkil edən 5 prinsipin təşəbbüskarı olaraq sülh gündəliyinin irəli aparılması üçün daim siyasi iradə nümayiş etdirir. Ermənistan ilə münasibətlərin normalaşdırılmasına, bölgədə davamlı sülhün bərqərar edilməsi, sülh müqaviləsinin hazırlanması prosesinə ABŞ-nin hər zaman dəstək vermək əzmini təqdir edirik.

Bu gün qarşılıqlı faydalı iqtisadi-ticarəti əlaqələrimizin şaxələndirilməsi, xüsusilə də yüksək texnologiyalar, rəqəmsal və yaşıl keçid, kənd təsərrüfatı, investisiyalar, aviasiya və digər sahələrdə əməkdaşlığımızın inkişaf etdirilməsi üçün böyük perspektivlər vardır.

İnanıram ki, dost və tərəfdaş olan Azərbaycan ilə ABŞ arasında müxtəlif sahələri əhatə edən sıx əməkdaşlığın ölkələrimizin maraqları və xalqlarımızın rifahı namına bundan sonra da uğurla davam etdirilməsi yolunda birgə səylər göstərməyə çalışırıq.

Bu xoş fürsətdən istifadə edərək Sizə möhkəm cansağlığı, işlərinizdə müvəffəqiyyətlər, Amerika Birləşmiş Ştatlarının dost xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq diləyirəm.

Hörmətlə,

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Yeni format - “ŞƏT plyus” 2-ci dəvət...

İyulun 4-də Qazaxıstanın paytaxtı Astana şəhərində “ŞƏT plyus” formatında görüş keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib. Dövlətimizin başçısı görüşdə çıxış edib.

Prezident İlham Əliyev əvvəlcə Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) Zirvə toplantısına dəvətə görə Qazaxıstan Prezidentinə təşəkkürünü bildirib. Son iki ildə Qazaxıstanla 4-cü dəfə səfər etdiyini söyləyən dövlətimizin başçısı bu müddət ərzində Qazaxıstan Prezidentinin Azərbaycana səfərlərini xatırladı: “Bu, mənim son iki ildə Qazaxıstanla dördüncü səfərimdir. Həmin müddətdə Qazaxıstan Prezidenti Azərbaycana üç

Dəniz Ticarət Limanının illik ötürücülük qabiliyyətini ildə 15 milyon tondan 25 milyon tona qədər artırmaq niyyətindədir.

Azərbaycan, həmçinin Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin inkişafında mühüm rol oynayır. Şimal-Cənub dəhlizinin Azərbaycan seqmentinin dəmir yolu və avtomobil infrastrukturunu hazırdır və uğurla fəaliyyət göstərir. Hazırda biz dəmir yolu daşımalarının həcminin ildə 15 milyon tona qədər artırılması üzərində işləyirik, sonradan zərurət yaranarsa, bu rəqəm 30 milyon tona çatdırılacaqdır”.

2023-cü ilin sentyabrında Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etdiyini və bununla da beynəlxalq hüququn, tarixi ədalətin bərpa olunduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı bildirib ki, ölkəmiz BMT Təhlükəsizlik

dəfə səfər edib və bu, ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin yüksək səviyyədə olmasından xəbər verir.

Azərbaycan ikinci dəfədir ki, ŞƏT-in Zirvə toplantısına dəvət olunur. Biz bunu Azərbaycan ilə üzv dövlətlər arasında inkişaf edən tərəfdaşlığın göstəricisi kimi qiymətləndiririk”.

Azərbaycan ilə ŞƏT-ə üzv dövlətlər arasında əməkdaşlıqdan söz açan Prezident İlham Əliyev bildirib ki, burada vacib sahə Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri üzrə qarşılıqlı fəaliyyətdir: “Coğrafi mövqeyi və nəqliyyat infrastrukturuna qoyulmuş böyük sərmayələr Azərbaycana Avrasiyanın nəqliyyat-logistika qovşaqlarından birinə çevrilmək imkanı verir.

Orta Dəhlizin tərkib hissəsi olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun illik ötürücülük qabiliyyəti Azərbaycanın sərmayələri hesabına 1 milyon tondan 5 milyon tona qədər artıb. Biz tərəfdaşlarımızla Orta Dəhlizin rəqəmsallaşması üzərində işləyirik.

Bundan başqa, Azərbaycan Ələt Beynəlxalq

Şurasının otuz il kağız üzərində qalmış 4 qətnaməsinin icrasını hərbi-siyasi vasitələrlə təmin edib.

“Azərbaycan multilateralizmi fəal şəkildə dəstəkləyir. Biz 2019-2023-cü illərdə Qoşulmama Hərəkatına uğurla sədrlik etdik, onun global arenada nüfuzunu və gücünü möhkəmləndirdik, Hərəkatın institusional inkişafına töhfə verdik, üzv dövlətlərin dəstəyi ilə Hərəkatın Parlament Şöbəsinə, Gənclər Təşkilatını təsis etdik, habelə Qadın Platformasının əsasını qoyduq” - deyən Prezident İlham Əliyev Bakıda

İlham Əliyev: Həmkarlarımı noyabrda Bakıda görəcəyəm ümid edirəm

keçiriləcək COP29-dən söz açıb. Bildirib ki, COP29 çərçivəsində inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında körpü yaratmaq üçün səylərimizi əsirgəməyəcəyik və inkişaf etməkdə olan ölkələrin legitim maraqlarını nəzərə alacaq razılaşmanın əldə edilməsinə çalışacağıq.

Azərbaycanın prioritetləri sırasında həm də iqlim dəyişikliyinin mənfi təsiri səbəbindən ekzistensial təhlükə ilə üzləşən inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinə dəstək yer alır. Azərbaycan inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətləri üçün xüsusi texniki yardım fondunun yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış edib.

Dövlətimizin başçısı COP29-un keçirilməsinə hazırlıq istiqamətində Azərbaycanın ŞƏT ilə işi davam etdirəcəyini söyləyib: “Mən artıq ŞƏT-ə üzv dövlətlərin liderlərinə rəsmi dəvət məktubları ünvanlamışam və həmkarlarımı noyabrda Bakıda görəcəyəm ümid edirəm”.

Qeyd edək ki, “ŞƏT plyus” formatında keçirilən sammitə 16 ölkənin dövlət və hökumət başçıları qatılıb. Dövlətimizin başçısı Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin ŞƏT-in sədri statusunda dəvəti ilə Zirvə toplantısında iştirak edib. Xatırladaq ki, bu, Prezident İlham Əliyevin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə

toplantısında ikinci iştirakıdır. Bundan əvvəl Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sədri statusunda Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin dəvəti ilə dövlətimizin başçısı təşkilatın 2022-ci il sentyabrın 16-da Özbəkistanda Səmərqənd şəhərində keçirilmiş Zirvə toplantısında iştirak edib. Azərbaycanın belə mötəbər təşkilatın sammitinə ikinci dəfə dəvət olunması ölkəmizin, xüsusilə Prezident İlham Əliyevin dünya miqyasında nüfuzunun və dövlətimizin başçısının göstərilən yüksək ehtiramın ifadəsidir.

Zirvələrdən Zirvələrə!

Mübariz ABDULLAYEV

İşğaldan azad olunan Şuşa postmüharibə dövründə hom ermənilərin saxtalaşdırdığı, tar-mar etdiyi tarixini və tarixi simasını, həm

də gözəl ənənələri bərpa edir. İşğaldan əvvəl Şuşa həmişə qonaq-qaralı olardı. Uca dağlar qovunuda qərar tutan və ilahi gözəlliyi ilə ətrafa hakim kəsilən bu əsrarəngiz diyar insanları qarşısalınmaz qüvvətə

özünə çəkirdi. Eyni zamanda, burada tez-tez mədəniyyət tədbirləri, musiqi festivalları, poeziya günləri, elat bayramları keçirilirdi. Mənfur erməni işğalı otuz il ərzində Şuşanın həmin o çal-çağırılı, qonaq-qaralı günlərinə son

qoydu. Tarixi Zəfərimizdən sonra isə bu əziz diyarımızın yeni növrağı başlayıb. Tədrisən Şuşanın əvvəlki ruhu, siması və qaynar həyatı geri qayıdır. İyulun 5-6-da isə tarixi şəhərimizdə Türk

Dövlətləri Təşkilatının (TDT) sıralarında təmsil olunan dövlətlərin liderlərinin və digər qonaqların iştirakı ilə qurumun qeyri-formal Zirvə görüşü keçiriləcək.

Böyük Türk ailəsi Şuşada toplaşır...

Bu dəfə qonaqlar ailə üzvləridirlər

İşğaldan azad olunan Şuşaya postmüharibə dövründə ölkəmizin ayrı-ayrı bölgələrindən və xaricdən çoxsaylı qonaqlar gəlib. Onların bir qismi şəhərə turist kimi gəliblər və bu yerləri gözib dolaşıblar. Digər bir qism qonaqlar isə burada keçirilən müxtəlif mədəniyyət, diplomatiya, işğızlar tədbirlərinə qatılıblar. TDT-nin iki gün davam edəcək qeyri-formal Zirvə görüşü isə tamam fərqli bir formatdır. İndi Şuşa ona doğmadan doğma olan Böyük Türk ailəsinə qəbul edir ki, bunun da xüsusi bir əzəlliyi var. Yada salaq ki, Prezident İlham Əliyev müxtəlif auditoriyalar qarşısında etdiyi çıxışlarında Türk birliyini vahid ailə kimi səciyləndirib və bildirib ki, bizim başqa ailəmiz yoxdur.

Artıq XXI əsrin Türk əsri olacağı barədə verilən proqnozlar özünü doğruldur. Son illərdə dünyadakı təxminən 200 milyon Türk soylu insanı sevindiren əlamətdar hadisələr baş verir. Biz qərinələrə şəhidlik etmiş Türk soyundan gələn xoşbəxt nəsil ki, bir vaxtlar xəyal kimi hər birimizin qəlbində, düşüncəsində özünə yer edən Türk dövlətlərinin birliyi ideyasının reallığına şahidlik edirik. Əlamətdar haldır ki, bütün türkdilli və türkdilli olmayan ayrı-ayrı ölkələr - Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan, Qırğızistan, Macarıstan dövlətləri böyük Türk birliyinin vahid platformada birləşməsinə qətiyyətli siyasi iradə ortaya qoyurlar. Artıq bu siyahıya Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti də qoşulub. Həqiqətən də, Türk dövlətlərinin gələcəyi, inkişafı məhz birlikdə mümkündür.

Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi toplantısının keçirilməsi barədə qərar 2023-cü il noyabrın 3-də Astanada qurumun “Türk Əsri” çağırışı altında keçirilən 10-cu yubiley Zirvə görüşündə verilib. Həmin tədbirdə qəbul edilmiş Bəyannaməyə bununla bağlı ayrıca müddəə salınıb.

Həç şübhəsiz ki, Astanada TDT-da təmsil olunan dövlətlərin liderlərinin Şuşa seçimi ilk növbədə təşkilat daxilində Azərbaycana və onun Liderinə bəslənən böyük hörmət və inamın ifadəsidir. Xatırladaq ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının əsası məhz Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2009-cu ildə Naxçıvanda qoyulub. Sonradan dövlətimizin başçısı TDT-nin funksionallığını daha da genişlənməsi ilə bağlı bir sıra təşəbbüslər irəli sürüb və bu təşəbbüslər dost dövlətlər tərəfindən məmnuniyyətlə qəbul olunub.

Niyə məhz Şuşa?

Əlbəttə, Astanada qeyri-formal Zirvə görüşünün keçirilməsi ilə bağlı digər bir məkan da müəyyənəşdirilə bilər. Ancaq seçim məhz Şuşa ilə bağlı oldu ki, bunu da şərtləndirən bir sıra amillər sadalamaq mümkündür.

Şuşanın tarixi bir şəhər olması amilini xüsusi qeyd edə bilərik. Xatırlayaq ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev Şuşanın sadəcə bir yaşayış məskəni olmadığını bildirdi. Burada Azərbaycanın tarixinin bütöv bir epoxası yaranıb. Biz azərbaycanlı olaraq fəxr edirik ki, Şuşanı və burada yaranan tarixi həm də böyük Türk ailəsi özünün kimi qəbul edir. Şuşa bizim hamımız üçün bir rəmzdır, Türk dünyasını birləşdirən dəyərdən biridir.

İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı isə Şuşa Azərbaycanın və bütün Türk dünyasının qəhrəmanlıq simvoluna çevrildi. Ermənilər Şuşanı havadarlarının dəstəyi və xəyanətin nəticəsində işğal etməyə nail olmuşdular. Ancaq şəhər məhz Ordumuzun şücaəti sayəsində yad əllərdən geri alındı. İgid əsgər və zabitlərimiz Şuşanı sıldırım qayaları aşaraq, meşələrdə cığırılardan keçərək azad etdilər. Bunlar bütün Türk dünyasının qəhrəmanlıq dastanlarıdır. Şuşanın azad edilməsi çox doğru olaraq Türk Şəhadətinin və igidliyinin yeni bir səhifəsi kimi qəbul olunur. Əlamətdar haldır ki, Şuşa müasir dövrdə Türk dünyasının kollektiv təhlükəsizliyinin əsası qoyulan şəhər kimi tarixə düşüb. Xatırladaq ki, 2021-ci il 15 iyun tarixində Azərbaycan və Türkiyə arasında Şuşa Bəyannaməsi imzalanıb. Bununla da iki qarşılıqlı ölkə mütəfəqlik münasibətlərini ən yüksək səviyyədə rəsmiləşdiriblər. Şuşa Bəyannaməsi ölkələrimizin təhlükəsizliyinə və sülhə möhkəm hüquqi əsaslar yaradır. Bu təcrübə genişləndirilməli və böyük Türk coğrafiyası siyasi, iqtisadi integrasiyadan hərbi mütəfəqliyə doğru irəliləməlidir.

Əlbəttə ki, bəhs olunan qərarın verilməsinə həm də Şuşanın bir mədəniyyət beşiyi olması öz təsirini göstərib. Bəli, Şuşa bir musiqi beşiyidir, burada zaman-zaman bütün Türk dünyasına başucalıqlı gətirən nəhəng mədəniyyət korifeyləri yetişib. Bu məqamda qeyd etmək yerinə düşər ki, TDT da Şuşanın mədəni həyatının dirçəldilməsinə böyük maraq göstərir. Təsədüfi deyildir ki, Şuşa 2023-cü il üçün Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilib. Ötən il mayın 12-də Şuşa şəhərində Mədəniyyət Nazirliyi və TÜRKSOY-un birgə təşkilatçılığı ilə “Şuşa - Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı - 2023” ilinin rəsmi açılış mərasimi baş tutdu.

Qeyd edək ki, “Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı” layihəsinin əsası 2010-cu ildə türkdilli ölkə başçılarından İstanbul şəhərində keçirilən 10-cu sammitində qoyulub. Qərara əsasən, Türk dünyasından hər il bir şəhər “mədəniyyət paytaxtı” elan edilir. Bu günə qədər Astana (2012, Qazaxıstan), Əskişəhər (2013, Türkiyə), Kazan (2014, Tatarıstan - RF), Mərv (2015, Türkmənistan), Şəki (2016, Azərbaycan), Türkiştan (2017, Qazaxıstan), Kastamonu (2018, Türkiyə), Oş (2019, Qırğızıstan), Xivə (2020, Özbəkistan) və Bursa (2022, Türkiyə) şəhərləri “Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı” olublar. Şuşa Türk dünyasından bu missiyanı yerinə yetirən 11-ci şəhərdir.

Aktual gündəlik

Ənənəyə görə, qeyri-formal görüşlər hər cür rəsmiyyətdən uzaq daha səmimi aurada keçir. Belə görüşlərdə iştirakçıların hər biri öz mövqeyini ifadə etməkdə tam sərbəstdir. Bu isə qeyri-formal tədbirlərin rəngarəngliyini artırır.

Qeyri-formal Şuşa Zirvə görüşü üçün aktual gündəlik müəyyənəşdirilib. Tədbirin əsas mövzularından biri nəqliyyat və kommunikasiyalara bağlıdır. Deyə bilərik ki, bu məsələ bütün Türk dünyası üçün çox mühüm çağırışlar sırasında yer alır. Hazırkı gərgin geosiyasi reallıqlar fonunda daşımalar üçün optimal nəqliyyat bağlantılarına necə böyük ehtiyac yaranırdı hər kəsə bellidir. Ölkələr və

şirkətlər təhlükəsiz marşrutlar axtarırlar və belə marşrutların sayı çox deyil, seçim imkanları məhduddur. Bu kimi reallıqlar fonunda Türk coğrafiyası diqqət mərkəzinə gəlir. Bu gün global miqyasda böyük maraq göstərilən və funksionallığı getdikcə artan Orta Dəhliz Mərkəzi Asiyadakı Türk dövlətlərindən, Azərbaycandan və Türkiyədən keçir. Azərbaycanın siyasi iradəsi ilə gündəmə gələn Zəngəzur dəhlizi tarixi Türk coğrafiyasını birləşdirməklə yanaşı, həm də Orta Dəhlizin çox səmərəli yeni bir uzantısı olacaq. “...Bu gün nəqliyyat əlaqələrinin qurulması və genişləndirilməsi Türk dünyasının birləşməsi ilə sıx bağlı olan prosesdir. Orta Dəhlizin fəaliyyətə başlaması və yükdaşımaların artırılması göz önündə olan məsələlərdir. Burada Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv olan bütün ölkələr birgə fəaliyyət göstərir. Mən hesab etdim ki, indiki zamanədə Orta Dəhlizin potensialına dünyada daha böyük ehtiyac var. Biz bu mövzu ilə bağlı, gələcək addımlarımızla bağlı geniş fikir mübadiləsi aparmalıyıq”, - deyər Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Şuşa qeyri-formal Zirvə görüşünün gündəliyinin ikinci əsas məsələsi iqlim çağırışlarını əhatə edir. Bu da müasir dünya üçün həyati əhəmiyyətli məsələdir. Qlobal istiləşmənin, güclü sonay inkişafının nəticəsində sürətlənən iqlim dəyişmələrinin fəsadları bu gün istisnasız olaraq dünyanın bütün regionlarını təhdid altında saxlayır. Ayrı-ayrı türkdilli dövlətlər də bu probleməndən kənarda deyillər. Belə olan halda səylərin birləşdirilməsi, həmrəyliyə nail olunması zərurət kimi çıxış edir. TDT-nin fəal üzvü olan Azərbaycan iqlim çağırışlarına həssas yanaşma sərgiləyir. Ölkəmizdə 2023-cü il “Yaşıl dünya naminə həmrəyliq ili” elan olunub. İqlim çağırışları Şuşa qeyri-formal Zirvə görüşünün gündəliyinə salınıb. Noyabr ayında isə ölkəmiz COP29 iqlim konfransına ev sahibliyi edəcək.

Azərbaycan-Çin münasibətlərində yeni mərhələ...

Sirr deyil ki, 2020-ci ildə baş verən Vətən müharibəsi və Azərbaycanın Zəfəri bölgədə yeni siyasi-iqtisadi realıqlar yaratmaqla yanaşı, həm də yeni münasibətlər sisteminin əsasını qoydu. Ötən dövr ərzində Azərbaycanın regional siyasi aktor kimi fəaliyyəti, hətta global sistemin inkişafına verdiyi töhfələr diqqətlə izlənir - bunun nəticəsidir ki, dünyanın aparıcı gücləri, xüsusilə yeni siyasi-iqtisadi mənzərədə fəallığı ilə seçilən dövlətlər ölkəmiz ilə ikitərəfli əlaqələrin genişləndirilməsində və möhkəmlənməsində

maraqlıdır. Yürütdüyümüz pragmatik və milli maraqlara əsaslanan siyasət nəticəsində dünyanın bütün coğrafiyalarında dostlarımızın sayı günbəgün artır, bu dostluğun təməlləri möhkəmləndirilir, əlaqələr genişləndirilir, siyasi dialoq mühiti daha da dərinləşir. Azərbaycan üçün bütün coğrafi cəhətlərlə əlaqələr mühümdür - istər Şərq, istər Qərb, istər Avropa, istərsə də Asiya kontingenti ölkələri ilə yaxın əlaqələrin inkişaf etdirilməsi dövlət siyasətimizin ən mühüm prioritetlərindən birini təşkil edir. Təsədüfi deyil

ki, Azərbaycan bütün regionlarla strateji münasibətlərini dərinləşdirir - Avropada bu gün 10-a yaxın ölkə ilə rəsmi strateji münasibətlər mövcuddursa, Asiyada da bu say gündən-günə artır. Belə ki, ölkəmiz 2004-cü ildə "Azərbaycan Respublikası və Özbəkistan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi haqqında Bəyannamə"yə, 2005-ci ildə "Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqaviləyə imza atmaqla

İki ölkə arasında imzalanan strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamənin mühüm siyasi nüansları...

bu əlaqələrin daha da dərinləşməsinə töhfə verib. Bundan başqa, Asiya qitəsində yerləşən Monqolustan Respublikası Azərbaycanı strateji tərəfdaşları siyahısına daxil edib. Bir neçə gün öncə, iyulun 3-də isə Şanxay Əmək-

daşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə Toplantısı çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" qəbul olunub.

Çinin böyük dostu...

Bəyannamənin mahiyyətinə keçmədən öncə, vurğulamaq lazımdır ki, iki ölkə arasında son illərdə siyasi dialoq, iqtisadi tərəfdaşlıq əlaqələri genişlənməkdədir. Üst-üstə düşən maraqlar, uzlaşan mövqelər yaxın təmaslar və xüsusilə də dövlətlərarası münasibətlərin formalaşmasında və inkişafında liderlərin şəxsi münasibətləri mühüm rol oynayır. İki ölkənin rəsmiləri arasında səfərlər intensivləşib, bütün sahələr üzrə danışıqlar və razılaşmalar dinamik karakter alıb. Çinin Sədri Si Cinpin ikitərəfli münasibətlərin yüksək dinamika ilə inkişafında Azərbaycan Prezidentinin rolunu həmişə yüksək dəyərləndirib və cənab İlham Əliyev Çinin böyük dostu adlandırılıb. Beləliklə, dinamik və işgüzar xarakter daşıyan bu əlaqələr yeni mərhələdə yeni müstəviyə qədəm qoyur.

Azərbaycan ilə Çin arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannaməyə nəzər saldıqda, sənədin iki ölkə arasındakı münasibətlər sisteminin bütün sferasını əhatə etməsi diqqəti cəlb edir. Burada siyasi - iqtisadi bloklar,

ikiterəfli münasibətlərin möhkəmlənməsi, beynəlxalq münasibətlər sisteminə baxış, global proseslərdə əməkdaşlıq, maraqların uzlaşdırılma-

sı, qarşılıqlı şəkildə dövlət mənafeyinin qorunması və ən əsası təhlükəsizlik kimi strateji məqamlar yer almaqdadır.

"Vahid Çin" prinsipi qətiyyətlə dəstəklənir...

Bəyannamədə göstərilirdi ki, Azərbaycan və Çin dövlətləri diplomatik münasibətlərin qurulduğu 32 il müddətində ölkələr arasındakı ikitərəfli əməkdaşlığın müxtəlif sahələrdə səmərəli nəticələr verdiyini önə çəkir -

hər iki dövlət beynəlxalq və regional vəziyyətin tektonik və mürəkkəb inkişafı fonunda siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirməyə, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti gücləndirməyə, iki ölkənin ümumi maraqlarını birgə qorumağa, həmçinin regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyyətini birgə irəlilətməyə dair razılıq əldə etdiklərini vurğulayırlar. Sənədin ilk bəndində bildirilir ki, tərəflər strateji tərəfdaşlıq qurur, ikitərəfli münasibətlərin təməl prinsipləri olan qarşılıqlı hörmət, bərabərlik, etimad, qarşılıqlı dəstək, qarşılıqlı fayda və əməkdaşlıqdan çıxış edirlər. Eyni zamanda, ölkələr bir-birini prioritet və etibarlı tərəfdaş hesab edir və xarici amillərdən asılı olmayaraq ikitərəfli münasibətlər üzrə siyasətlərini müstəqil şəkildə müəyyənləşdirirlər.

Sənəddə bildirilir ki, hər iki ölkə ərazi bütövlüyünə və suverenliyə qarşılıqlı hörmət, hücum etməmək, daxili işlərə qarışmamaq, bərabərlik, qarşılıqlı fayda və dinc birgəyaşayış sadıqlığı təsdiqləyirlər. Azərbaycan tərəfi "Vahid Çin" prinsipini qətiyyətlə dəstəkləyir, dünyada yalnız bir Çinin mövcudluğunu, Çin Xalq Respublikası hökumətinin bütün Çini təmsil edən yeganə qanuni hökumət olduğunu, Tayvanın isə Çin ərazisinin ayrılmaz bir hissəsi olduğunu tanıyır, istənilən formada "Tayvanın müstəqilliyi" nə

qarşı qətiyyətlə çıxış edir və Tayvan boğazının iki sahilı arasındakı münasibətlərin dinc inkişafını, habelə Çin hökumətinin Çinin birləşdirilməsi istiqamətində söylədikləri dəstəkləyir. Çin tərəfi də öz növbəsində Azərbaycan tərəfinin təklif etdiyi sülh gündəliyini qətiyyətlə dəstəkləyir və konfrontasiyanın saxlanmasına yönəlməli geosiyasi intriqaları qeyri-səmərəli hesab edir.

Qeyd edək ki, "Tayvan problemi" uzun illərdir ki, davam edir və məsələ ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi birmənalıdır. Azərbaycan hər zaman "Vahid Çin" siyasətini dəstəkləyib. Hətta bu ilin mayında Tayvanda "separatçı administrasiya"nın rəhbərinin fəaliyyətə başladığı zaman Azərbaycanın xarici siyasət idarəsi bəyan etmişdi ki, ölkəmiz "Vahid Çin" siyasətini dəstəkləyir, Tayvanın müstəqilliyini tanıyır. Bizim mövqeyimiz bundan ibarətdir ki, davam edən problemdə hüquqi mövqə Çinə aiddir - rəsmi Pekinin tələbləri beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Çinin Azərbaycanın sülh təşəbbüslərini dəstəkləməsinə gəlincə isə, rəsmi Pekin hər zaman Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü birmənalı şəkildə tanıyır. Ən əsası isə post-müharibə dövründə baş tutan beynəlxalq tədbirlərdə və konfranslarda Çin dövlətinin rəsmiləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etməsini təqdir edib. Çin yeni dönmədə Azərbaycanın bölgədə yaratmağa çalışdığı davamlı sülh və sabitlik arxitekturasının mühüm bir coğrafiya üçün perspektiv üstünlüklər yaradacağını hər zaman vurğulayıb. Bu mənada, dünyanın ən aparıcı siyasi-iqtisadi güclərindən sayılan Çinin Azərbaycanı dəstəkləməsi sülh prosesinin müsbət nəticələrinə yit açmasında mühüm bir mərhələdir.

Terrorizm, separatizm və ekstremizmə qarşı mübarizə...

Sənəddə həmçinin, tərəflərin terrorizm, separatizm və ekstremizmin bütün beynəlxalq ictimaiyyət üçün ciddi təhdidlər yaratması və bu çağırışların qarşısını almaq, onlara qarşı mübarizə aparmaq üçün ümumi səylərin birləşdirilməsini tələb etdiyi də vurğulanır. Qeyd olunur ki, hər iki dövlət milli xüsusiyyətlərinə uyğun seçilmiş inkişaf yolu boyunca bir-birlərinə qətiyyətlə dəstək verməyə davam edəcək, ümumi inkişaf və firavanlığa nail olmaq üçün əməkdaşlıq etməyə hazırdırlar. Eyni zamanda, milli, eləcə də regional və global təhlükəsizliyin ən vacib məsələləri ilə bağlı sıx əlaqə və koordinasiya saxlamağa, etimadı möhkəmləndirməyə, öz dövlətinin ərazisindən hər hansı bir qüvvənin digər tərəfə qarşı hərəkət etmək üçün istifadə etməsinə imkan verməməyə hazırdırlar.

Böli, vurğulanan bu nüanslar müasir gündəliyin ən əsas çağırışlarıdır deyə, yanılmazdır. Son illərdə dünyada, xüsusilə Avrasiyanın ən strateji nöqtələrində yaranan ciddi təhdidlər, katalizmlər təhlükəsizlik amilini ön sıraya çıxarır. Qarşıdurmalarla rəvac verən, ayrı-ayrı ölkələri silahlandırma yolu ilə təhlükəsizlik seğımentini təhdid altında qoyan mərkəzlər və ölkələr sülhün və əməkdaşlığın inkişafında maraqlı deyillər - onlar, öz mənafevləri uğrunda dünyada qarşıdurmaların artan xəttlə davamlı olmasını arzulayıb və bu istiqamətdə fəaliyyət nümayiş etdirir. Belə bir zamanda, yeni global münasibətlər sisteminin ən geostrateji nöqtələrindən biri hesab edilən Cənubi Qafqaz-Mərkəzi Asiya coğrafiyasında təhlükəsizliyin qarant altına alınması mühüm bir şərtə çevrilir. Ayrı-ayrı sabotaj hallarının aradan qaldırılması, bölgəyə konar təsirlərin zərərsizləşdirilməsi üçün əməkdaşlığın bu sahə üzrə inkişafına xüsusi ehtiyac duyulur - Azərbaycan ilə Çin arasında imzalanan sənəddə bu məqamın yer alması gələcək dövr üçün olduqca böyük işgüzar perspektiv yaradır. Azərbaycanın Mərkəzi Asiya - Avropa xətti üzrə inteqrasiyada oynadığı rolun daha da şəxələndirilməsi, eyni zamanda çoxtərəfli mahiyyət daşıması üçün bu məsələ ən real və yüksək səviyyədə öz həllini tapır.

Siyasi-ictimai münasibətlər yüksək səviyyədədir

Bəyannamədə iki ölkənin siyasi və ictimai strukturları arasında mübadilə və əməkdaşlığın qarşılıqlı münasibətlərin inkişafına və daha da dərinləşməsinə töhfə verdiyi də vurğulanır. Tərəflər Azərbaycanın hakimi siyasi partiyası ilə Çin Kommunist Partiyası arasında mübadilə və əməkdaşlığın möhkəmlənməsini dəstəkləyirlər. Bundan başqa, tərəflər əlaqələrin genişləndirilməsində və inkişafında qanunverici orqanlar səviyyəsində əməkdaşlığın mühüm rolunu qeyd edirlər. Bu kontekstdə iki ölkənin qanunverici orqanları arasında müxtəlif sahələrdə və müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən müvafiq beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində mübadilə və əməkdaşlığın fəallıqlaşmasının vacibliyi də sənəddə öz əksini tapır.

Bildirildiyi kimi, Çin ilə Azərbaycan arasında ictimai həyatın ən müxtəlif sahələri üzrə əməkdaşlıq yüksək səviyyədədir - iki ölkənin aparıcı siyasi gücü sayılan iqtidar partiyaları arasında çoxşaxəli əlaqələr mühüm inkişaf tempinə malikdir. Qarşılıqlı səfərlər, təşkil olunan beynəlxalq səviyyəli partiyaarası konfrans və tədbirlər, partiyaların ayrı-ayrı strukturlarının əlaqələndirilməsi yönündə atılan addımlar müsbət nəticələr verir. Xüsusilə, son bir neçə ildə bu əlaqələrin daha da güclənməsi diqqəti cəlb edir. Qeyd olunmalıdır ki, bu il YAP və ÇKP arasında əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasının 25 illi tamam olur. Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Avrasiya Departamentinin rəhbərliyinin 1999-cu il dekabrın 20-21-də Yeni Azərbaycan Partiyasının ilk qurultayında iştirak etmək üçün ölkəmizə səfəri ilə əsaslı qoyulan partiyaarası əməkdaşlıq əlaqələri ən güclü və intensiv formada davam etdirilir.

Parlamentlərarası münasibətlərə gəldikdə isə, hər iki ölkənin qanunverici orqanında parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu fəaliyyət göstərir. Vaxtaşırı edilən səfərlər, keçirilən görüşlər bu əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə rəvac verir.

təkləyirlər. Azərbaycan və Çin inkişaf etməkdə olan ölkələr kimi əməkdaşlığı

mə, kiçik dövlətlərin və xalqların istismar olunmasına qarşı mübarizədə ön sıralarda yer alan Azərbaycan global məkanın gənc, amma qətiyyəti, birlik və həmrəylik təşəbbüsləri ilə seçilən bir üzvu olaraq yeni beynəlxalq əlaqələr sisteminin humanizmi prinsipləri əsasında qurulmasını təşviq edir. Çoxtərəfli konseptual olaraq fərdi maraqları deyil, ümumən regional, hətta global maraqları, dəyərləri qorumağı özündə ehtiva edən nəsnədir - Azərbaycan bu ilvi dəyərlərin inkişafını hər zaman üstün tutur. Azərbaycan öz xarici siyasətini, dövlət siyasətini dünya dövlətlərinin siyasəti ilə uzlaşdırır, konstruktiv, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə əsaslanan, regional və global miqyasda sabitliyə xidmət edən xətt yürüdü. Belə olan halda, Azərbaycanla qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığı əsaslanan tərəfdaşlıq münasibətləri beynəlxalq münasibətlər sisteminin aparıcı dövlətləri üçün də strateji əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmizin təşəbbüsü ilə yaradılan Bakı Şəbəkli Qrupunun neokolonializmə qarşı mübarizədə qazandığı uğurlar qızğın olaraq - Azərbaycan bu fəaliyyəti global sülhün və ədalətin bərpası üçün öz töhfəsini verir. Çinin bu məsələdə Azərbaycanın yanında olması, dəstəkləməsi qarşılıqlı dövrə də xəttin davamlı və daha effektiv fəaliyyət ortaya qoyması üçün də stimül sayıla bilər.

Hər hansı dövlətin daxili işlərinə müdaxiləyə qarşı birgə səylər

Bundan başqa, sənəddə o da bildirilir ki, hər iki dövlət aktual beynəlxalq problemlər üzrə qarşılıqlı fəaliyyət göstərir, o cümlədən ikitərəfli səviyyədə, həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər üzrə beynəlxalq təşkilatlar və forumlar çərçivəsində konstruktiv əməkdaşlığı dərinləşdirirlər. Eyni zamanda, tərəflər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının himayəsi altında beynəlxalq sistemi birgə dəstəkləyəcək, beynəlxalq hüquqa əsaslanan beynəlxalq qaydaya, BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsiplərinə söykənən beynəlxalq münasibətlərin əsas normalarına riayət edəcəklər. Azərbaycan və Çin hegemonluğa və güc siyasətinə qarşıdır. Tərəflər real çoxtərəfliyyəti sadıqdır. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının beynəlxalq məsələlərdə konstruktiv rolunu dəstəkləyir, həmçinin BMT çərçivəsində əməkdaşlığı gücləndirməyə davam etməyə hazırdır. Tərəflər bəşəriyyətin ümumi dəyərlərinin - sülh, inkişaf, bərabərlik, ədalət, demokratiya və azadlığın təşviqinin tərəfdarıdırlar, eyni zamanda bəşəriyyətin vahid tələbi cəmiyyətinin və yeni beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaradılmasını dəstəkləyirlər.

gücləndirməyə və inkişaf etməkdə olan ölkələrin ümumi maraqlarını birgə müdafiə etməyə hazırdırlar. Tərəflər hesab edirlər ki, xalqın xoşbəxt həyatı insanın ən böyük hüququdur, insan hüquqlarının təşviqi işi xalq yönümlü olmalıdır. Tərəflər insan hüquqlarının qorunmasının bütün ölkələrin suverenliyinə hörmət kimi sarsılmaz prinsiplərə əsaslanmalı olması mövqeyindən çıxış edir və insan hüquqları ilə bağlı məsələlərin siyasələşdirilməsinə və ikili standartların tətbiq edilməsinə qarşı çıxırlar. Tərəflər insan hüquqlarının müdafiəsi bəhanəsi altında hər hansı dövlətin daxili işlərinə müdaxiləyə qarşı çıxır, təhlükəsizliyin təmin edilməsi, inkişaf yolu ilə insan hüquqlarının irəlilədirilməsi, əməkdaşlıq və dialoq yolu ilə insan hüquqlarının təbliğini dəstəkləyirlər, insan hüquqları sahəsində global mexanizmlərin daha bərabərliyə, ədalətli, səmərəli və tolerant məcrada inkişafına birgə yardım edəcəklər.

Ümumiyyətlə, qeyd olunan nüans son illərdə Azərbaycanın xarici siyasət prioritetləri arasında yer almaqdadır. Neokolonializ-

BRICS-ə üzvlük alqışlanır...

Eyni zamanda, sənəddə o da vurğulanır ki, Çin Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı (ŞƏT) çərçivəsində əməkdaşlığı gücləndirmək səylərini alqışlayır, ŞƏT-də Azərbaycanın hüquqi statusunun yüksəldilməsini dəstəkləyir. Azərbaycan isə BRICS-ə daxil olmaq arzusunı ifadə edir və Çin tərəfi BRICS əməkdaşlığında Azərbaycanın iştirakını alqışlayır.

Ölkəmiz hər zaman beynəlxalq təşkilatlarla uğurlu əlaqələr qurmaqda, fəal əməkdaşlıqda maraqlı olub. Azərbaycanın ən böyük birlikliyi isə ondan ibarətdir ki, əməkdaşlıq və inkişaf məsələlərində hər zaman beynəlxalq birliyə inteqrasiyanı ön prioritet kimi qəbul edir - başqa sözlə, Azərbaycan ikitərəfli əməkdaşlıqlarla yanaşı, çoxtərəfli əməkdaşlıqları olduqca uğurlu şəkildə transformasiya etmək gücünü ortaya qoyur. Bu mənada həm ŞƏT-dəki hüquqi statusun yüksəldilməsi,

həm də BRICS-ə üzvlük məsələsi ölkəmiz üçün olduqca mühüm məqamlardır. Təsədüfi deyil ki, müəyyən zaman kəsiyində Azərbaycanın BRICS ilə əməkdaşlığı məsələsi aktuallıq daşıyıb. BRICS Cənubi Qafqaz üçün əhəmiyyətli təsisat sayılır - xüsusilə, bir sıra qonşularımızın bu təşkilatın sıralarında yer alması, ən yaxın müttəfiqimiz olan Türkiyənin bu quruma üzvlükdə maraqlı olması BRICS-i bizim üçün daha da cəlbədiir edir. BRICS beynəlxalq münasibətlər sisteminə özünə-məxsus yeri, geniş potensiala malik birlik sayılır - onun fəaliyyətində rəhbər tutduğu çoxtərəfli və iqtisadiyyat, mədəni-xalqlarası münasibətlər ilə bizim siyasi maraqlarımızla tam uzlaşır...

Parviz SADAYOĞLU

Azərbaycan - Türkiyə - Pakistan birliyi...

Regional təhlükəsizliyin təminində əsaslı şərt

Çoxvektorlu xarici siyasət kursunda əməkdaşlığa və milli maraqlara söykənən əlaqələrə üstünlük verən Azərbaycan hər zaman etibarlı tərəfdaş kimi tanınır. Qlobal münasibətlər sistemində dostluğa, tərəfdaşlığa sədaqəti ilə tanınan ölkəmiz, tarixi ənənələr və ən ilvi dəyərlər çərçivəsində inkişaf etdirilən əməkdaşlığın daimi inkişafı uğrunda çalışır. Bu mənada, Azərbaycanın yaxın-uzaq coğrafiyalarda özünə dost, qardaş hesab etdiyi dövlətlər var ki, on çətin günlərdə həmin dövlətlərlə çiyin-çiyinə dayanır, ən yaxın dəstəyəyi qismində çıxış edir. Təbii ki, bu mənada Azərbaycan - Türkiyə münasibətləri xüsusi anlam daşıyır - eyni zamanda, rəsmi strateji müttəfiq sayılan ölkələrimizin Pakistan İslam Respublikası ilə yaxın əlaqələri də təqdir edilməlidir. Pakistan istər Azərbaycanın, istərsə də Türkiyənin yaxın tərəfdaşı kimi özünü isbat etmiş dövlətlərdəndir. Üç ölkə arasındakı çoxşaxəli əlaqələr mühüm sahələri əhatə etməklə yanaşı, strateji məsələlərdə qarşılıqlı dəstəyin nümayişi həm də mühüm güc mərkəzi kimi çıxış etməyə imkan yaradır. Bunun nəticəsidir ki, bu üç dövlətin dövlət və hökumət başçıları, rəsmi strukturları, ictimai-siyasi sektoru arasında mütəmadi müzakirələr aparılır, fikir mübadilələri həyata keçirilir, birgə layihələr icra olunur. Təsədüfi deyil ki, iyulun 3-də Astanada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif arasında üçtərəfli görüş olub.

Mühüm görüş: tarixi-dini köklər, qardaşlıq münasibətlərinə əsaslanan bağlılıq

Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidentinin, Türkiyə Prezidentinin və Pakistanın Baş nazirinin üçtərəfli formatda Zirvə görüşünün ilk dəfə keçirildiyi vurğulanaraq, onun tarixi əhəmiyyəti qeyd olunub və bu görüşlərin bundan sonra mütəmadi xarakter daşıyacağına əminlik ifadə edilib. Azərbaycan, Türkiyə və Pakistanın tarixi-dini köklər və qardaşlıq münasibətləri ilə bir-birinə bağlı olduğu xüsusi vurğulanıb. Ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində daim bir-birini dəstəklədiyi qeyd olunub və bunun gələcəkdə də davam etdirilməsinin vacibliyi bildirilib.

lib. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam şəkildə təmin etməsi bir daha vurğulanıb. Regiondan kənar ölkələrin Cənubi Qafqazda millitarizasiya siyasəti aparmasından narahatlıq ifadə edilib. 44 günlük Vətən müharibəsində qardaş Türkiyə və Pakistanın Azərbaycana göstərdiyi siyasi və mənəvi dəstək görüşdə xüsusi qeyd olunub. Bunun Azərbaycan xalqı və dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyi qeyd olunub. Ölkələrimiz arasındakı siyasi əlaqələrin ruhuna uyğun olaraq üçtərəfli formatda iqtisadi-ticarəti əlaqələrin, innovasiyalar, energetika,

kənd təsərrüfatı, təhsil, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. Görüşdə müdafiə

və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunulub, 2021-ci ildə üç ölkənin xüsusi təyinatlılarının iştirakı ilə "Üç qardaş" şüarı altında keçirilən təlimlərin əhəmiyyəti vurğulanıb və üç ölkənin Silahlı Qüvvələri tərəfindən birgə təlimlərin bundan sonra da mütəmadi qaydada keçirilməsi təklif edilib. Təklif məmnunluqla qəbul olunub. Müdafiə sənayesi sahəsində də üç ölkənin birgə istehsalının təşkil edilməsi məsələsi vurğulanıb.

Hərbi əməkdaşlıq: regional təhlükəsizliyə töhfə...

Vurğulandığı kimi, ölkələr arasındakı əlaqələr çoxşaxəli xarakter daşıya da, hərbi əməkdaşlığın inkişafı xüsusi yer tutur. Bu baxımdan əlaqələrin əsas istiqamətlərinin müzakirə zamanı bu predmetin ön-də tutulması anlaşılandır - eyni zamanda, bu amil hazırki siyasi gündəmin ən mühüm detallarından sayılır. Regional təhlükəsizliyin təmini üçün səfərbər olan, Cənubi Qafqazda sülhə və sabitliyə nail olmaq üçün soy göstərən Azərbaycanın dəstəklənməsi

qeyri-adekvat maraqlar oratya qoyan təhdidəddici amillərin zərərsizləşdirilməsində əhəmiyyətli yer tutur. Hərbi, hərbi-texniki, hərbi təhsil, hərbi istehsalat sahələrində Azərbaycan, Pakistan və Türkiyənin üçtərəfli əməkdaşlığının inkişaf perspektivləri və qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlərin müzakirəsi bölgənin təhlükəsizlik səqmentinin inkişafına töhfə verir. Qeyd edilən Azərbaycan, Türkiyə və Pakistanın xüsusi təyinatlı qüvvələrinin nümayəndələrinin iştirakı ilə baş tutmuş "Üç qardaş - 2021" beynəlxalq təlimi ümumi təhdidlərə qarşı birgə mübarizənin təşkilinə hazırlıq baxımından vacib sayılırdı. Bu beynəlxalq təlim, eyni zamanda, ordular arasında mövcud olan əlaqələrin daha da gücləndirilməsi, terrorla, digər təhdidlərlə mübarizə üçün yeni üsulların kəşf edilməsi və qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin aparılması baxımından əhəmiyyətli yer tutub.

Azərbaycan - Türkiyə: strateji müttəfiqlik

masına mühüm töhfələr verir. Azərbaycanla Türkiyə arasında 2021-ci ilin 15 iyun tarixində imzalanan Şuşa Bəyannaməsi müstəqillik, suverenlik, ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərin toxunulmazlığı, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq prinsiplərini rəhbər tutan, milli maraq və mənafelərini müdafiə və təmin etməyə yönəlmis müstəqil xarici siyasət həyata keçirən hər iki ölkə tərəfindən müttəfiqlik münasibətlərinin qurulmasının siyasi və hüquqi mexanizmlərini müəyyənləşdirmək baxımından mühüm əhəmiyyət kəşb etdi. Bu sənəd bölgədə formalaşan yeni siyasi-hərbi reallıqların ən mühüm amili kimi təhlükəsizliyin təminində əsaslı yerə və rolə malikdir.

Üçtərəfli əlaqələr: təhlükəsizlik, inkişaf və tərəfdaşlıq...

Beləliklə, yeni iqtisadi-siyasi münasibətlərin formalaşdığı hazırkı zamanda üç dövlətin maraqlarını bir daha uzaqlaşdırma, münasibətlərin fərqli konturlar üzrə təmərküzləşdirilməsi vacib şərt kimi meydana çıxır. Nümayiş etdirilən Türkiyə, Pakistan və Azərbaycanın strateji müttəfiqliyi regional inkişafın yeni mərhələsində aparıcı güc mərkəzi kimi çıxış edir - bu güc mərkəzi isə öz növbəsində təhlükəsizlik, inkişaf və tərəfdaşlığın yüksəlməsinə töhfələr verir.

P.İSMAYILOV

Azərbaycan-Pakistan: həmrəylik və qarşılıqlı dəstəyə söykənən əlaqələr

Ayrı-ayrılıqda təhlilə qaldıqda isə, Azərbaycan-Pakistan münasibətləri birgə tarix, mədəniyyət, din, həmrəylik və qarşılıqlı dəstək üzərində qurulub. Mühüm edilən odur ki, Azərbaycan-Pakistan münasibətlərinin yüksələn xətlə inkişafına həm dövlətlər səviyyəsində qətiyyətli siyasi iradə nümayiş etdirilir, həm də buna cəmiyyətlərimizin böyük istəyi var. İki ölkə arasında yüksək səviyyəli strateji əməkdaşlıq mövcuddur. Pakistan Ermənistanın işğalçı siyasəti yürütdüyü dövrlərdə Azərbaycan tərəfinin müqəyyəni birmənalı şəkildə dəstəkləyib və "münaqişə"nin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllini tərəfdarı kimi çıxış edib - rəsmi İslamabad işğalçı Ermənistanla diplomatik münasibətlər yaratmayıb.

Azərbaycanla Pakistan arasında əməkdaşlıq perspektivləri kifayət qədər

genişdir - ikitərəfli gündəliyə daxil olan bir çox məsələlər, eyni zamanda, regional proseslər, regional təhlükəsizlik məsələləri dialoq və müzakirə ilə daha yüksək səviyyədə inkişaf etdirilir. İki ölkə arasında ticarətin həcminin artırılması yolları müzakirə predmetlərindəndir. Siyasi əlaqələrlə yanaşı, mədəni-humanitar əlaqələr də yüksək səviyyədədir. Bu mənada Heydər Əliyev Fondunun Pakistanla bağlı layihələri xüsusi əhəmiyyət daşıyır. İki ölkə arasında təhsil sahəsində əlaqələr güclənir. Bu gün Azərbaycanda Pakistandan olan yüzlərlə tələbə təhsil alır. Bu fakt iki ölkə arasındakı əlaqələrin çoxşaxəliliyini göstərən amildir. Bundan başqa ölkələr arasında müdafiə sənayesi sahəsində, enerji sahəsində, turizm sahəsində, ərzaq ixracı sahəsində mühüm əlaqələr mövcuddur.

Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri isə qardaşlıq, dostluq və yaxın qonşuluq nümunəsidir - bütün dünya üçün, xüsusilə Türk dünyası üçün bu nümunə sülhün - əmin-amanlığın, etimadın nümunəsi kimi çıxış edir. İki ölkə arasında bütün sahələr üzrə əlaqələr ən yüksək səviyyədədir. Siyasi, mədəni, iqtisadi və digər sahələrdəki əməkdaşlıq əlaqələri dostluq və qardaşlıq kimi dəyərlər üzərində güclənir. Bu dəyərlər üzərində qurulan strateji müttəfiqlik nöqteyi-nəzərdən, bütövlükdə Avroasiyada yeni siyasi münasibətlər sistemi formalaşdırıb. Bütün beynəlxalq platformalarda bu reallıq hər kəs tərəfindən qəbul olunur - Türkiyə və Azərbaycan vahid hədəfə istiqamətlənmiş xarici siyasi kursa malikdir. Bu mənada, müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin mühüm struktur elementlərindən birinə çevrilmis global xarakterli Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri yeni keyfiyyət qalaları ilə zənginləşməkdədir. Bütün bunlar isə ölkələrarası strateji əməkdaşlığa əsaslanan tərəfdaşlıq münasibətlərini gücləndirməklə regional təhlükəsizliyin təmin olun-

Qonşu müttəfiqlər - Azərbaycan və Rusiya

Azərbaycan qısa müstəqillik tarixində işğalçı Ermənistan istisna olmaqla bütün qonşu dövlətlərlə dinamik inkişaf tendensiyasına malik əlaqələr qurmağa nail olub. Belə dövlətlərdən biri də Şimal qonşumuz Rusiya Federasiyasıdır.

İki ölkənin liderləri müntəzəm qaydada görüşərək aktual məsələlər ətrafında faydalı müzakirələr aparırlar. Prezident İlham Əliyev və Prezident Vladimir Putin iyulun 3-də Astanada növbəti dəfə görüşüblər. Görüşdə liderlər ikitərəfli əlaqələrin dinamikasından məmnunluqlarını ifadə edib və gündəliyin ayrı-ayrı məsələləri ətrafında fikirlərini bölüşüblər.

Müttəfiqlik Bəyannaməsinin bütün bəndləri real həyatda öz əksini tapır

Bu gün bütün dünyada liderlər arasında formalaşan münasibətlər dövlətlərarası əlaqələrin güclü impuls verən mərhələyə amilə çevrilib. Bu baxımdan Azərbaycanla Rusiya arasında siyasi dialoqun intensivləşməsində liderlərin müntəzəm görüşlərinin, telefon danışıqlarının önəmini xüsusi qeyd edə bilərik. Bildirildiyi kimi, qarşılıqlı fəaliyyətin miqyası böyükdür, gündəlikdə dayanan məsələlərin sayı çoxdur. Həmin məsələləri həll etmək üçün liderlər sıx təmaslar qururlar.

Sonuncu dəfə Prezident İlham Əliyev cari ilin aprel ayında V.Putinin dəvəti ilə Moskvada səfərdə olub. Bundan təxminən bir ay sonra prezidentlər yenidən görüşüblər. Belə intensiv dialoq münasibətlərinin irəli aparılması üçün münbət zəmin formalaşdırır. Bu onu göstərir ki, böyük uğurla həll edilən çoxlu məsələlər var. 2022-ci il fevralın 22-də Moskvada Azərbaycan və Rusiya prezidentləri tərəfindən imzalanan "Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında" Bəyannamə xalqlarımız arasında tarixi dostluq və

mehriban qonşuluq əməlinə, dərin mədəni və humanitar əlaqələrə əsaslanaraq, dövlətlərarası münasibətlərimizi keyfiyyətə yeni - müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırıb. Görüşdə hər iki lider bəhs olunan sənədin əhəmiyyətinə diqqət çəkib. "Qeyd etdiyiniz kimi, 2022-ci ildə biz uğurla həyata keçirilən Müttəfiqlik Bəyannaməsinin imzalandığı və Bəyannamənin bütün bəndləri real həyatda öz əksini tapır. Artıq iki ildən artıqdır ki, müttəfiqlər kimi birgə işləyirik və yaxşı nəticələrə nail oluruq", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Əmtəə dövriyyəsinin davamlı artımı

Azərbaycan və Rusiya iqtisadi əməkdaşlığı müxtəlif istiqamətlərdə uğurla genişləndirilir. Təsədüfi deyil ki, söhbət zamanı enerji, neqliyyat, gəmiqayırma, eczacılıq, avtomobil sənayesi sahələrində əməkdaşlıq, Rusiyanın avtomobil istehsal edən müxtəlif şirkətləri tərəfindən Azərbaycanda istehsalın təşkil məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Ticarətin asanlaşdırılması və ticarət axınının şaxələndirilməsi, gömrük və sərhəd-keçid infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi, dövlət sərhədindən yük daşımalarının həcmnin, habelə buraxılış məntəqələrinin keçirmə qabiliyyətinin artırılması və digər istiqamətlərdə görülən tədbirlər nəticəsində Azərbaycan-Rusiya ticarət-iqtisadi əlaqələrinin dayanıqlı inkişaf dinamikası təmin edilib. 2017-ci ilə müqayisədə ticarət dövriyyəsi iki dəfədən çox artaraq, ötən il 4,5 milyard ABŞ dollarına çatıb. Qarşılıqlı ticarət dövriyyəsində cari ilin birinci yarısında artıq 13 faizlik artım var. Ümumi ticarət dövriyyəsinin artmasından məmnunluğunu bildiren dövlətimizin başçısı qeyd edib: "Əlbəttə, həm keçən il, həm də bu il əmtəə dövriyyəsinin artması ölkələrimizin iqtisadiyyatının fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərdiyini nümayiş etdirir. Sevincdirici haldır ki, həmçinin milli valyutalarda qarşılıqlı hesablaşmalar artır. Bu, Azərbaycanın Rusiyaya ixracında artıq 70 faizdən çoxdur, Rusiyanın Azərbaycana ixracında isə 50 faizə yaxındır. Beləliklə, Sizinlə bir neçə il əvvəl danışıqlarımız

artıq uğurla həyata keçirilir".

"Şimal-Cənub" layihəsinin aktuallığı

Qonşu dövlətlər olmaları Azərbaycanın və Rusiyanın birgə səylərlə regional neqliyyat infrastrukturunun inkişafına töhfə vermələrinə geniş imkanlar yaradır. Bu sahədə hər iki dövlətin maraqları üst-üstə düşür - həm Azərbaycan, həm də Rusiya kommunikaşiyalar, daşımalar üçün daha əlverişli şəraitin yaradılmasında, infrastruktur imkanlarının artırılmasında maraqlıdırlar. İndiyədək "Şimal-Cənub" layihəsi üzrə yaxşı əməkdaşlıq qurulub. 2023-cü ildə Azərbaycanla Rusiya arasında ümumi yük daşımalarının həcmi 2017-ci ilə müqayisədə 87 faiz, o cümlədən tranzit yüklərin həcmi dörd dəfəyə yaxın artıb. Həmçinin Şimal-Cənub Beynəlxalq Neqliyyat Dəhlizi ilə yük daşımaları 2017-ci ilə müqayisədə 44 faizdən çox olub.

Bununla belə, Şimal-Cənub Dəhlizi ilə bağlı müəyyən problemlər də yox deyil. Bu xüsusda fikirlərini ifadə edən Prezident İlham Əliyev "Keçən dəfə Moskvada "Şimal-Cənub" layihəsinin müzakirə etdik. O vaxtdan bəri müsbət irəliləyişlər baş verdi. Bu barədə danışacağıq. Biz Azərbaycan ərazisində dəhlizin infrastrukturunu genişləndirmək əməlinəyik, fiziki cəhətdən mövcud olsa da, o, tərəfdaşlarımızın və qonşularımızın bu layihədən maksimum istifadə ilə bağlı niyyətlərinə uyğun gəlir", - deyərək vurğulayıb.

Həqiqətən də, bəzi ölkələr öz öhdəliklərini yerinə yetirməyə tələsmirlər. Məsuliyyətli dövlət olan Azərbaycan indiyədək öz ərazisində Şimal-Cənub Dəhlizi ilə bağlı bütün layihələrin icrasını tamamlayıb. Lakin marşrutun digər ölkələrin ərazisindən keçən ayrı-ayrı hissələrində müasir infrastrukturunu yaradılmasında, o cümlədən demir yolu xəttinin inşasının ləngiməsi Şimal-Cənub Dəhlizinin ötürücülük imkanlarının tələbatına uyğun genişləndirilməsinə imkan vermir. Məsələn, Ermənistanın layihədə təmsilçiliyi formal xarakter daşıyır. Bu ölkə indiyədək müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə dəhlizlə bağlı çoxsaylı bəyanatlar versə də, praktiki müstəvidə hər hansı bir iş görmür. Ümumiyyətlə, Ermənistanın Şimal-Cənub Dəhlizi ilə bağlı iddiaları xülyadan başqa bir şey deyil. Bu ölkənin öz ərazisində çətin relief şəraitində zəruri infrastruktur qurmaq imkanları sıfıra bərabərdir.

Mübariz FEYİZLİ

Azərbaycan-Qazaxıstan əlaqələri

Strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik prinsiplərinə əsaslanır

Azərbaycan Mərkəzi Asiya ölkələri, o cümlədən regionun Türk dövlətləri ilə münasibətlərdə mühüm əhəmiyyət verir. Son illər Prezident İlham Əliyevin Mərkəzi Asiya ölkələrinə, region dövlətlərinin başçılarına isə Azərbaycana səfərləri müntəzəm xarakter alıb. Bu isə təbii olaraq ölkələrarası əlaqələrin inkişafına, yeni əməkdaşlıq imkanlarının yaranmasına gətirib çıxarıb. Azərbaycanın sıx, tarixi əlaqələrə malik olduğu Türk dövlətlərindən biri də Qazaxıstandır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammitində iştirak etmək üçün 3-4 iyul tarixlərində Qazaxıstanın Astana şəhərində səfərdə olub. Səfər zamanı dövlətimizin başçısı qazaxıstanlı həmkarı Kassim-Jomart Tokayevlə görüşüb. Görüş zamanı prezidentlər qarşılıqlı əlaqələrin inkişafından məmnunluqla bildiriblər. Qeyd edilib ki, iki ölkə arasında münasibətlər strateji əhəmiyyət daşıyır. Həmçinin, iyulun 3-də Astanada imzalanmış "Azərbaycan İnvestisiya Holdingi və "Samruk-Kazina" Milli Rifah Fondu" Səhmdar Cəmiyyəti arasında Səhmdarlar Müqaviləsi"nin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Prezidenti Kassim-Jomart Tokayevin iştirakı ilə mübadiləsi mərasimi olub.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstanla bundan əvvəlki səfəri 2023-cü il noyabrın 2-də olub. Dövlətimizin başçısı Türk Dövlətləri Təşkilatının "Türk Əsri" çağırışı altında Astanada keçirilən 10-cu yubiley Zirvə görüşündə iştirak edib. Qazaxıstan Prezidenti Kassim-Jomart Tokayev də ötən il noyabrın 24-də Bakıda keçirilən BMT-nin Mərkəzi Asiya Ölkələrinin İqtisadiyyatları Üçün Xüsusi Proqramının - SPECA-nın iştirakçı ölkələrinin dövlət və hökumət başçıları arasında Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün ölkəmizdə işgüzar səfərdə olub. Bu ilin 11-12 mart tarixlərində isə Qazaxıstan Prezidenti Azərbaycana dövlət səfərini reallaşdırıb.

Qeyd edək ki, dövlət başçıları arasında münasibətlər ölkələrimiz arasında əlaqələrə mühüm töhfə verir, ikitərəfli əməkdaşlığın yüksələn xətlə inkişafına və daha da güclənməsinə xidmət edir. Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentlərinin son il-

lər qarşılıqlı yüksək səviyyəli səfərləri ikitərəfli münasibətlərdə müsbət təsirini göstərərək, ikitərəfli əlaqələrə gələcəkdə qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş Füzuli şəhərində Qazaxıstan hökuməti tərəfindən Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzi tikilib. Cari il martın 12-də

Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri mərkəzin açılışını ediblər. Qazaxıstan dövlətinin bu addımı Azərbaycan xalqı tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Qazaxıstan Prezidenti Kassim-Jomart Tokayev Füzuli şəhərindəki Kurmanqazi adına Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzinin ölkələrimizin və xalqlarımızın dostluğunun, qardaşlığının, qarşılıqlı dəstəyinin daha bir simvoluna çevriləcəyini deyib.

İki ölkənin dostluq münasibətlərinə malik olmasını nümayiş etdirən məqamlardan biri də Qazaxıstanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin adını daşıyan küçənin olmasıdır. Belə ki, paytaxt Astananın mərkəzi küçələrindən biri Heydər Əliyevin adını daşıyır. 2023-cü il aprelin 10-da hər iki ölkə prezidentinin - İlham Əliyevin və Kassim-Jomart Tokayevin iştirakı ilə Heydər Əliyev küçəsinin təntənəli açılış mərasimi keçirilib.

İki ölkə arasında əməkdaşlıq ikitərəfli formatla yanaşı, çoxtərəfli səviyyədə də, xüsusilə Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) çərçivəsində uğurla davam etdirilir. Hər iki ölkə TDT çərçivəsində əməkdaşlıq sahələrinin genişləndirilməsində və inkişaf etdirilməsində maraqlıdır.

Qazaxıstanın regionda sülhün, təhlükəsizliyin və iqtisadi əməkdaşlığın təşviq edilməsinə yönəlmis fəaliyyəti, habelə Asiyada təhlükəsizliyin möhkəmlənməsi sahəsində "Asiyada Qarşılıqlı Əməkdaşlıq və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə"nin yaradılması ilə bağlı təşəbbüsünü ilk dəstəkləyən ölkələrdən biri Azərbaycan olub.

Eyni zamanda, ölkələrimiz arasında geniş hüquq-müqavilə bazası formalaşdırılıb. İndiyədək Azərbaycanla Qazaxıstan arasında 150-dən çox sənəd imzalanıb. Bu sənədlər arasında "Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında dostluq münasibətləri və strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə" (2004-cü il 1 mart, Astana), "Azərbaycan Respublikası və Qazaxıstan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik münasibətləri haqqında Müqavilə" (2005-ci il 24 may, Bakı), "Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında strateji münasibətlərin möhkəmləndirilməsi və müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyətinin dərinləşdirilməsi haqqında Bəyannamə" (2022-ci il 24 avqust, Bakı) xüsusi vurğulanmalıdır.

Regionda yaranmış yeni reallıqlar çərçivəsində neqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılması istiqamətində aparılan işlər və postmünaqişə dövrünün reallığı olan Zəngəzur dəhlizi Mərkəzi Asiya regionu, o cümlədən Qazaxıstan üçün də yeni fürsətlər yaradır. Ölkələrimizin maraqları bu məsələdə də üst-üstə düşür.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, ortaq soykök və tarixi-mədəni əlaqələrə malik ölkələrimiz arasındakı münasibətlər bundan sonra da hər iki xalqın və dövlətin maraqlarına uyğun inkişaf edərək genişlənəcək.

Nardar BAYRAMLI

Strateji Tərəfdaşlıq Bəyannaməsinin İqtisadi Hədəfləri

Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində

iyulun 3-də Astanada qəbul olunan "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respubli-

kası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" son illərdə ən yaxın müttəfiqlik blokunda yer alan Azərbaycan-Çin münasibətlərinin iqtisadi vizyonunu da tamamilə yeni çağırışlara əsaslandıracaq. Bəyannamədə iqtisadi sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün potensial imkanların daha da səfərbər edilməsi, əlavə güc mənbələrinin hərəkətə gətirilməsi sayəsində ticari balansın yüksəldilməsi, beynəlxalq iqtisadi münasibətlər sistemində qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi, iki ölkənin ümumi iqtisadi mənəfə və maraqlarının təşviqi kimi fundamental prinsiplər öz əksini tapıb.

Birgə Bəyannamənin əsas bəndlərindən biri iki ölkə arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin davamlı və dinamik inkişafını daha

yüksək səviyyəyə qaldırmaq, bu məqsədlə Hökumətlərarası Ticarət-İqtisadi Əməkdaşlıq Komissiyasının əlaqələndirici rolunu artırmaqdır. Qeyd edək ki, dünya iqtisadiyyatında iqtisadi liderlərdən biri olan Çin Azərbaycanın ilk 5-likdə dayanan əsas ticarət partnyorlarından biridir və hazırda ticarət həcmələrinin mübadiləsinə görə, 4-cü yerdə qərarlaşıb. Azərbaycanın idxal balansında isə 3-cü yeri tutur. Xüsusilə də iqtisadi əlaqələrin dinamikası 2010-cu ildən sonra davamlı olaraq hər il yüksələn trayektoriya ilə müşayiət olunub. 2015-ci il-

Çin-Azərbaycan böyük bir iqtisadi coğrafiyada yeni əməkdaşlıq cığırıları açır

də isə qarşılıqlı mal dövriyyəsinin həcmi 500 milyon dolları idisə, cəmi 2 il sonra (2017-ci ildə) 1 milyard dolları ötdü. 2019-cu ildə isə əmtəə dövriyyəsi 2 milyard dolları keçməklə iqtisadi hərəkəti daha da artırdı. 2023-cü ildə isə ölkələr arasında ticari dövriyyə 3,1 milyard dollar təşkil etməklə rekord həddə çatıb. Ümumilikdə, iki ölkə arasında son 9 ildə mal mübadiləsi 6 dəfə yüksəlib.

İdxal və ixracın müasir ideyası - "Ticarət evləri" ...

Bəyannamədə qeyd edildiyi kimi tərəflər ikitərəfli ticarətin həcmi daha da artırmağa, əmtəələrin strukturunu optimallaşdırmağa və malların bazarlara çıxışını asanlaşdırmağa hazır olduqlarını bildirir. Bu məqsədlə ticari təşviqlərin daha da optimallaşması əsas meyarlardan biri olacaq, idxal və ixrac mallarının sərgisi, ticarət yarmarkalarının təşkili əmtəə mübadiləsinin təşviqində fəal alətlərdən biri olacaq. Qeyd edək ki, hazırda ticarət siyasətinin ən uğurlu modellərindən biri kimi Azərbaycanı məxsus "Ticarət evləri"nin Çin şəhərlərində yaradılması ənənəyə çevrilib. İndiyə qədər Çinin Çindao, Cenci-ciye, Sian, Çendu və Pekin şəhərlərində Azərbaycanın "Ticarət evləri", açılıb, eləcə də Şanxay, Harbin, Cinan və Uhan şəhərlərində 4 ticarət bölməsi, Urumçi və Şanxayda isə 3 Şərab evinin fəaliyyəti təmin edilib. Bu model Azərbaycan-Çin iqtisadi əməkdaşlığının genişləndirilməsi və Azərbaycan məhsullarının Çin bazarlarına çıxarılması, ixracın və istehsalın stimullaşdırılması, həmçinin iki ölkənin iş adamları arasında əlaqələrin inkişafında ən stimu-

verici rol oynayır. Çin və Azərbaycan arasında iqtisadi əlaqələrin ən məhsuldar platformasına çevrilmiş "Ticarət evləri" vahid ixrac ideyasına - "Made in Azerbaijan" brendinin dünya bazarlarında daha geniş formatda tanındılmasını təmin etməyə xidmət edir. Öz növbəsində, Çinin aparıcı şirkətləri beynəlxalq sərgilərdə, xüsusilə də Azərbaycan ərazisində keçirilən digər iri sərgi və forumlarda iştirak edərək ticari motivasiyalara əlavə impuls verirlər.

Çin və Azərbaycan iqtisadi-ticari, investisiya, nəqliyyat-kommunikasiya və s. sahələrdə münasibətlərin hərəkətini durmadan artırır. İki ölkə arasında qarşılıqlı iqtisadi anlaşmaların artması davamlı şəkildə investisiyaları da təşviq edir, Çin potensial investorlardan biri kimi İndiyə qədər Azərbaycana 1,5 milyard dollara qədər sərmayə yatırılıb. Öz növbəsində, Azərbaycan bu Asiya-Sakit region ölkəsinə çoxhəcmli investisiya qoyuluşlarında xüsusi paya malikdir, investisiyaların həcmi 1,7 milyard dolları ötməkdədir. Birgə Bəyannamədə qarşılıqlı sərmayələrin həcmələrinin daha da artırılması nəzərdə tutulduğundan qarşıdakı dövrdə tərəflər öz biznes imkanlarını maliyyə axınları üçün səfərbər edəcəklər.

Sənaye texnoparklarında Çin möcüzəsi...

Bəyannamədə ortaya qoyulan niyyət kimi Azərbaycan və Çin sənayeləşmə və investisiya sahəsində əməkdaşlığı artırmaq üçün yeni mexanizmlərdən tam istifadə edəcək. Çin şirkətləri ölkəmizin neft, sənaye, energetika, maliyyə, bank, rabitə, İKT, kənd təsərrüfatı və qeyri-neft sektorunun müxtəlif sahələrində təmsil olunur və hazırda onların sayı 120-yə yaxındır. Bu isə qeyd edilən yeni sənaye hədəflərinə çatmaq üçün potensial güclərin birləşdirilməsi sayəsində

mümkünləşəcək. Həmin prioritetlərə nail olmaq üçün Hökumətlərarası Ticarət-İqtisadi Əməkdaşlıq Komissiyası çərçivəsində investisiya əməkdaşlığı üzrə işçi qrupunun yaradılması dəstəkləyici rol oynayacaq. Azərbaycan müasir sənaye modellərinin, xüsusilə də Sənaye Texnologiyaları parklarının və azad iqtisadi zonaların yaradılmasında ən əlverişli iqtisadi iqlim formalaşdırıb, müxtəlif iqtisadi stimullar və vergi-gömrük güzəştləri təmin edib. Bu səmərəli iqtisadi siyasət sayəsində Çin şirkətləri qeyri-rezident kimi texnoparklarda təmsil olunmağa maraq göstərir, eləcə də Ələt Azad İqtisadi Zonasında Çin şirkətləri yaxından təmsil olunur. Bəyannamə bu istiqamətdə daha da təşviqedicə baza sənədi olmaqla Çin şirkətlərinin Azərbaycandakı iqtisadi zonalara və sənaye parklarına investisiya qoyuluşlarını artıracaq.

Birgə Bəyannamədə yer alan ən mühüm hədəflərdən biri də iki ölkənin inkişaf strategiyalarının birləşdirilməsini gücləndirəcək "Bir kəmə, bir yol" çərçivəsində praktiki əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, beynəlxalq multimodal daşımanın inkişafına dair sənədin imzalanması prosesinin sürətləndirilməsi-dir. Bu məqsədlə tərəflər öz ərazilərindən keçən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin təhlükəsizliyinin və fasiləsiz fəaliyyətinin təmin edilməsi məsələlərinin həllində bir-birinin səylərini dəstəkləyəcək, milli qanunvericilik və iktirafli sənədlər çərçivəsində tranzit daşımaqlar üçün əlverişli şərait yaradaçaqlar.

Birgə Bəyannamə Azərbaycanın global alyansda və təşkilatlarda layiqli ölkə kimi nüfuz və təşəbbüskarlığı fonunda yeni iqtisadi-siyasi iştirakçılığna da əlavə imkan yaradır. Söhbət ölkəmizin Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında (ŞƏT) yer almaq ehtimalların-

Orta Dəhlizin ortaq ailəsi...

Azərbaycan Şərq və Qərb arasında, ənənəvi İpək yolu coğrafiyasında yerləşir və bu strateji mövqə ölkəmiz üçün çoxlu imkanlar yaradır. Azərbaycan Çinin müəllifi olduğu "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünü dəstəkləyən ilk ölkələrdən biri olub. Çin tarixi ipək dəhlizinin yeni platformasını yaradılmasına başlayanda bir çox ölkə bölgədəki mürəkkəb geosiyasi vəziyyətləri nəzərə alaraq bu marşruta qoşulmaqda tərəddüdlər edirdi. Azərbaycan hökuməti isə ilk gündən öz iradəsini nümayiş etdirərək Asiyadan Avropaya uzanan bu nəqliyyat kəmərinin əsas həlqələrindən biri olmağı qətləşdirdi. Prezident İlham Əliyevin 2015-ci ildə Çinə səfəri zamanı "Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında "İpək Yolu İqtisadi Kəməri"nin yaradılmasının birgə təşviqinə dair Anlaşma Memorandumu"nın imzalanmasından sonra bu marşrutda ölkəmizin strateji yeri müəyyənləşdi.

Şərq-Qərb, Şimal-Cənub, Şimal-Qərb və Trans-Xəzər beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri ailəsinin fəal üzvü olan Azərbaycan "Bir kəmə, bir yol" layihəsinə qoşulduqdan sonra öz nəqliyyat infrastrukturunu tam yeniləşdirib. Xəzər dənizində ən böyük ticarət qovşağı olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanının inşası, Bakı-Tbilisi-Qarsın istifadəyə verilməsi, Ələt Azad İqtisadi Zonasının yaradılması, dəmir yolu infrastrukturlarının şaxələndirilməsi və modernləşdirilməsi, avtomagistral, hava limanları kimi yeni layihələrin yaradılması da "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünə xidmət edir.

Hazırda Azərbaycan "Bir kəmə, bir yol" layihəsinin inkişaf hədəflərinə uyğun olaraq Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının gücünü 25-30 milyon tona qədər artırmaq istiqamətində aramsız addımlar atmaqdadır. Azərbaycanın Yeni İpək Yolumun ən strateji xətti olan Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutuna (Orta Dəhliz) inteqrasiyanın dərinləşdirilməsi ilə bağlı iradəli addımları və təşəbbüskarlığı Pekinin də strateji maraqları ilə üst-üstə düşdüyündən bölgədəki kommunikasiyaların birləşməsinə xüsusi dəstək verir. Birgə Bəyannamədə də qeyd olunduğu kimi "Orta Dəhliz" tikintisində və istismarında fəal iştirak etməyə, Çin-Avropa və əks istiqamətdə Cənub dəhlizinin yük qatarları üçün fasiləsiz işini və sürətləndirilmiş inkişafını birgə təşviq etmək məqsədilə Azərbaycanla və marşrut boyu yerləşən digər ölkələrlə daha sıx işləməyə, regional praktiki əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi üçün əlverişli şərtlər yaratmağa, ixtisat-təchizat zəncirlərinin təhlükəsizliyini və sabitliyini birgə təmin etməyə hazırdır.

Orta Dəhliz Çindən gələn yüklərin Qazaxıstandan keçərək Xəzər dənizinə, Azərbaycana, oradan da Gürcüstan və Türkiyə üzərindən Avropadakı son təyinat ölkələrinə çatmasına imkan yaradır. Orta Dəhlizin ən işlək və rentabelli seqmenti kimi Zəngəzur qovşağı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu dəhliz Çin və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə Avropa ölkələri arasında nəqliyyat əlaqələrinin şaxələndirilməsini təmin edəcək ən qısa dəhlizdir. Orta Dəhlizin ən strateji xətlərindən biri kimi Zəngəzur dəhlizinin yaradılması həm də Naxçıvan ilə quru əlaqələrin bərpası və Naxçıvanın Xəzər-Aralıq dənizini birləşdirən körpüyə çevrilməsinə səbəb olacaq.

"Yaşıl enerji"nin yaxın müttəfiqləri...

Birgə Bəyannamədə Çin və Azərbaycan arasında "yaşıl enerji", elektrik enerjisi, yüksək texnologiyalar və innovasiyalar sahəsində sərmayə əməkdaşlığının inkişafı da nəzərdə tutulub və tərəflər əlverişli şərtlər və lazımı şərait yaratmağa, birgə layihələrin və müəssisələrin qurulmasına hazır olduqlarını bildirir.

Çin Azərbaycanda "yaşıl enerji" layihələrinə xüsusi önəm verir və bu sahəyə sərmayə qoymaq planlarını nəzərdən keçirir. 2023-cü il iyunun 1-də Energetika Nazirliyi ilə Çinin "China Gezhouba Group Overseas Investment" şirkəti arasında Azərbaycanda 2 qısqavət gücündə bərpaulunan enerji layihələrinin həyata keçirilməsinə dair imzalanmış Anlaşma Memorandumu bu sahədə əməkdaşlığın təməl nöqtəsidir. Hazırda 230 meqavatt gücündə "Qaradag" Günəş Elektrik Stansiyasının inşasında Çinin "Dongfang" şirkətinin iştirakı da təmin olunmaqdadır. "China Energy Engineering Group Co.Ltd" şirkətinin sədri bir müddət əvvəl Bakıda olarkən bəyan edib ki, "yaşıl enerji" interkonnektoqlarının yaradılması və "yaşıl enerji"nin ixracına, eləcə də "yaşıl hidrogen" istehsalınoqqı, saxlanma sistemlərinə sərmayə qoymaqla maraqlıyıq.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə

Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) çərçivəsində Azərbaycan və Çin arasında bərpaulunan enerji üzrə çoxistiqamətli əməkdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsi də buna yaxşı fürsətlər yaradır. Çin şirkətləri ilə birgə fəaliyyətə dair müasirlik üçün bir neçə mənbə müəyyən edilib və bərpaulunan enerji mənbələrindən elektrik enerjisi istehsalı, elektrik nəqliyyat vasitələrinin istifadə, Günəş panellərinin qurulması, həmçinin "ağıllı" enerji texnologiyalarının tətbiqi və idarə olunması sahəsində Çin şirkətləri də əsas sırada yer almaq niyyətindədir. Birgə Bəyannamə isə bu istiqamətdə investisiya planlarının həyata keçirilməsində açar sənədi rolunu oynayacaq.

Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı iqtisadi diversifikasiyanın müasir modeli

dan gedir. Rəsmi Pekin Azərbaycanın ŞƏT çərçivəsində əməkdaşlığı gücləndirmək səylərini alqışlayaraq bu təşkilatda ölkəmizin hüquqi statusunu yüksəldilməsini dəstəkləyir. Eyni zamanda, Azərbaycanın BRICS-ə daxil olmaq arzusu da Çin tərəfindən maraqla qarşılanır və Pekin bu platformada da ölkəmizlə əməkdaşlığın inkişafına böyük ümidlərlə yanaşır.

Nəzərə alsaq ki, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı dinamik inkişaf edən və böyük iqtisadi potensialı olan dövlətlərin də iştirak etdiyi regional beynəlxalq qurum kimi son illər siyasi mövqeyini artırır, onda Azərbaycanın və qardaş Türkiyənin bu təşkilatda dialoq tərəfdaşı kimi iştirakı mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Azərbaycan bütün iqtisadi və siyasi qurumlarla əməkdaşlıq və həmrəylik, bərabər iştirakçılıq prinsiplərini sədaqətini nümayiş etdirir və ŞƏT-ə ümumi əməkdaşlıq platforması kimi baxır. Bu qurumdakı üzv dövlətlərə uğurlu iktirafli münasibətləri inkişaf etdirməsi isə faktiki olaraq ŞƏT-də fəal tərəfdaş kimi rolunu artırır. Onu da nəzərə alsaq ki, ŞƏT ölkələrinin hər biri Orta Dəhliz və "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsü alyansında birləşib və Azərbaycan da bu global tranzit arteriyasının üzvüdür, bu baxımdan ölkəmizi adçıqkilən təşkilatın iqtisadi ailəsinin üzvü hesab etmək olar.

ELBRUS CƏFƏRLİ

Süni zəka quruculuğunda tərəfdaşlıq

Çin peyk və orbit sınaqlarında Azərbaycana kosmik dəstək göstərəcək

"Azərkosmos" Çinin "Star.vision" şirkəti ilə memorandum imzalayıb. Sənədin əsas məqsədi "Star.vision" tərəfindən hazırlanmış süni intellekt həlləri tətbiq olunan peyk və orbit sınaqları üçün zəruri alqoritmlərin birgə hazırlanması və tətbiqi istiqamətlərində strateji əməkdaşlıq etməkdir. Həmçinin süni intellekt və peyk texnologiyası ilə Yerin müşahidəsinin mənzərəsini yenidən formalaşdırmaq məqsədi daşıyan qabaqcıl rəqəmsal təşəbbüslərin birgə icrası və təcrübə mübadiləsi də buraya daxildir.

Azərbaycanın müasir rəqəmsal dövlət quruculuğu konseptində süni intellekt texnika və texnologiyaların inkişafı əsas yerlərdən birini tutur. Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi (4SIM) Azərbaycanda süni intellekt platformasını qurmaqla son dövrlərdə bir çox sahələrdə tətbiqinə imkan verən arxitektura formalaşdırıb. İdman, mədəniyyət, kənd təsərrüfatı və digər sahələrdə ilk süni intellekt nümunələri uğurlu nəticələr verməklə bu sahənin inkişafında ümidverici zəmin yaradıb. Hazırda Elektron hökumət portalında "ASAN Login" üzərindən üz tanıma və sistemə giriş imkanını yaradılması da məhz süni intellektin nəticəsidir.

SOCAR və digər sənaye qurumlarında, neft-qaz təşkilatlarında süni intellekt və robotlar vasitəsilə müxtəlif layihələrin icrası həyata keçirilir. Bununla yanaşı, gömrük məntəqələrində xüsusi kompüterlər və ka-

malar vasitəsilə məhsulların skan olunması və onların detalları ilə bağlı araşdırma aparılması istiqamətində işlər gedir. Azərbaycan dilinin korpusunun yaradılması, çağır mərkəzlərində süni intellekt vasitəsilə səs, yazının tanınması və insanlara cavabverilməsi, generativ AI əsaslı xüsusi mobil tətbiqlər vasitəsilə insanların sual verib cavab alması istiqamətində işlər aparılır. Müxtəlif tərəflərlə çalışır, araşdırmalar aparılır. Dünya görüşlərinin Azərbaycana gətirilməsi istiqamətində digər IV sənaye inqilabı mərkəzləri ilə ortaq əməkdaşlıq qurulmaqdadır. Bu baxımdan təbii zəkənin proqramlaşdırılmış platformasının yaradılmasında ən qabaqcıl şirkətlərlə əməkdaşlıq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan sənaye tərəfdaşları sırasındaxüsusi mövqeyə və təcrübəyə malik Çi-

nin innovativ şirkətləri ilə əməkdaşlığa önəm verir. Hazırda Çin süni intellekt modellərinin yaradılması və tətbiqində, açıq data platformalarının qurulmasında dünya liderlərindən biridir. Çin hökuməti bir müddət əvvəl süni intellekt texnologiyalarını gücləndirmək məqsədilə yeni fəaliyyət planını açıqlayıb və hədəflər generativ süni intellekt, blokçeyn, bulud hesablamaları,

kvant məlumatı, beyin-kompüter interfeysləri, yeni nəsil internet və metaverse kimi sahələrdə standartlaşdırma prosesinin gücləndirilməsindən ibarətdir. Bu proses texnoloji və iqtisadi inkişafı daha yaxşı idarə etmək və beynəlxalq təsirləri gücləndirmək məqsədi daşıyır və Çin 2027-ci ildən sonra texnoloji innovasiyaların və sosial-iqtisadi inkişafın idarə edilməsində süni zəka standartlarına görə, dünya liderinə çevrilmək iddiasındadır.

Çin həmçinin, kosmosda süni intellektin köməyiylə peyki üzərində idarəetməni də ələ keçirməyi planlaşdırır və artıq ilkin eksperiment çərçivəsində süni intellekt vasitəsilə yer orbitindəki "Qimingxing 1" peyki üzərində nəzarət imkanları əldə olunub. Həmin texnologiyaların köməyi sayəsində Çin 24 saat ərzində kiçikölçümlü yer müşahidə peykində heç bir əmr, təlimat və ya insan müdaxiləsi ilkin idarəetmə təcrübəsini inkişaf etdirməkdədir.

Bu baxımdan uzunmüddətli perspektiv-

"Star.vision" şirkəti ilə əməkdaşlığı peyk və orbit sınaqları, yerin müşahidəsində rəqəmsal təşəbbüslərin birgə icrasında ölkəmizə yaxşı təcrübə qazandıracaq. Habelə, Çin şirkətlərinin mövcud potensialından və qarşıdakı illərdə meydana çıxacaq sənaye imkanlarından faydalanmaq, bu potensialdan tam şəkildə istifadə etmək ölkəmiz üçün dördüncü sənayenin yeni modellərini tətbiqində də əhəmiyyət daşıyır. Beləliklə, "Star.vision"la nəzərdə tutulan təlimlər və məqsədyönlü praktiki tədbirlərin təşkilı isə yeni sənaye inqilabına irəliləməkdə yeni cığırardan biri hesab oluna bilər. Çin şirkətləri ilə süni intellekt və kosmik sənaye sahəsində sıx əməkdaşlıq təkcə innovasiya ekosisteminin inkişaf etdirilməsində, məhsuldarlığın artırılmasında və bütün iştirakçıların faydalana biləcəyi mühitin formalaşmasında ölkəmizə daha yüksək nəticələr əldə etməyə imkan verməklə yanaşı, region süni zəka mərkəzinə çevrilməsində də mühüm rol oynaya bilər.

ELBRUS

XİN rədd edir!

Avropa Şurasının bu yanaşması ədalətsiz və əsassızdır, hüquqi baxımdan sual yaradır...

Azərbaycanın dinamik inkişafı, regional və beynəlxalq miqyasda etibarlı tərəfdaş kimi tanınması, xüsusilə ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etməsi bezi xarici dairələr tərəfindən narahatlıqla qarşılır. Azərbaycanın artan gücünün, müstəqil siyasətinin narahatlıqla qarşılınması səbəbindən həmin

dairələr müxtəlif vasitələrlə ölkəmizə təsir etməyə çalışırlar. Onlar ölkəmizə qarşı təzyiq mexanizmi formalaşdırmaq üçün müxtəlif ölkələr və təşkilatlar çərçivəsində “qara piar” kampaniyası aparır və Azərbaycana qarşı əsassız sənədlər qəbul edirlər. Belə ki, bir qisim təşkilatlar hesabat və ya bəyanatlarında

qeyri-obyektiv məlumatları döviyyəyə buraxmaqla ölkəmizi hədəfə alır və dünya ictimaiyyətini çaşdırmaqla mənfi ictimai rəy formalaşdırmağa çalışırlar.

Bu təşkilatlardan biri də Avropa Şurasıdır. Xatırladaq ki, həmin təşkilat dəfələrlə ölkəmizə qarşı qeyri-obyektiv mövqe sərgiləyib, qurumun Parlament Assambleyası isə əsassız qətnamələr qəbul edib. İslamofobiyanın kök saldığı beynəlxalq təşkilatlardan biri olan Avropa Şurası Parlament Assambleyası (AŞPA) tərəfindən 2024-cü ilin yanvar ayında Azərbaycan nümayəndə heyətinin etimadnaməsinin qəbul və ratifikasiya olunmaması ölkəmizə qarşı qərozün bariz nümunəsidir. Təşkilatda iki müsəlman ölkəsindən biri olan Azərbaycan AŞPA-dakı islamofob ritorikaya cavab olaraq təşkilatdakı fəaliyyətini dayandırdı.

İyulun 3-də isə Avropa Şurasının İsgəncənin və Qeyri-insani, yaxud Ləyaqəti Alçaldan Rəftar və ya Cəzanın Qarşısının Alınması üzrə Komitəsinin (İQAK) Azərbaycanla bağlı ictimai bəyanatın dərc olunması barədə qərar qəbul etməsi də bu yanaşmanın davamıdır. Əlbəttə, İQAK-ın məlum qərarı ədalətli deyil, qərozlidir və konkret siyasi məqsədlərə xidmət edir. Bu qərar həmçinin demokratik prinsiplərin kobudcasına həçə sayılması, eləcə də ikili standartlar əsasında çıxış etmək deməkdir. Bütövlükdə, siyasi manipulyasiya vasitəsi kimi istifadə edilən bu məsələ ölkəmizin anti-Azərbaycan dairələr tərəfindən hə-

dəfə alındığını göstərir.

Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi də məsələyə münasibət bildirib. Nazirliyin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə bildirib ki, Avropa Şurasının İsgəncənin və Qeyri-insani, yaxud Ləyaqəti Alçaldan Rəftar və ya Cəzanın Qarşısının Alınması üzrə Komitəsinin Azərbaycanla bağlı ictimai bəyanatın dərc olunması barədə qərar qəbul etməsi təəssüf doğurur. Onun sözlərinə görə, İQAK, həmçinin “İsgəncənin və qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftarın və ya cəzanın qarşısının alınması haqqında” Avropa Konversiyasının tələbinə zidd olaraq Azərbaycanın müvafiq razılığı alınmadan 2022-ci ildə edilmiş xüsusi səfərinin yekunları üzrə hazırlanmış hesabatı tam şəkildə dərc etmək barədə əvvəllər presedenti olmayan qərar qəbul edib. Bu yanaşma ədalətsiz və əsassızdır, habelə hüquqi baxımdan sual yaradır.

XİN rəsmisi xatırladı ki, 2002-ci ildən etibarən İQAK bir neçə dəfə ölkəmizə dövrü və xüsusi səfər həyata keçirib, konvensiyanın Azərbaycan tərəfindən reallaşdırılmasına dair hesabatlar dərc edib. Azərbaycan hesabatlarda qeyd olunan hər bir müddəə üzrə hökumətin mövqeyini təqdim edib. Bununla yanaşı, ictimai bəyanatda da qeyd edildiyi kimi, müvafiq çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün aidiyyəti üzrə addımlar atılıb və komitənin tövsiyələri hər zaman nəzərə alınıb. Əməkdaşlıq müddətində komitəyə bu günə qədər etdiyi səfərlər zamanı lazımı dəstək gös-

tərilib. Yerli təhqiqatların aparılmasına dəstək göstərilməsi ilə yanaşı, nümayəndə heyəti üzvlərinin mümkün ən yüksək səviyyədə qəbul olunmasını təmin etmək üçün addımlar atılıb və əməkdaşlığın əsaslarının möhkəmləndirilməsi üçün bütün səylər göstərilib.

İQAK-ın son qərarının 2024-cü ilin yanvarında Avropa Şurası Parlament Assambleyası tərəfindən Azərbaycan nümayəndə heyətinin səlahiyyətlərini ratifikasiya etməmək barədə qərarlı qərarından sonra yaranmış Azərbaycan-Avropa Şurası münasibətlərində mövcud vəziyyətin fonunda qəbul olunması xüsusilə təəssüf doğurur. A.Hacızadənin qeyd etdiyi kimi, ölkəmiz bir sıra dövlət qurumları ilə konstruktiv əməkdaşlığın əvəzinə, məsuliyyəti onların üzərinə yıxan sözlügedən ictimai bəyanatdakı tənqidləri rədd edir. Azərbaycan azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslərin müdafiə olunması ilə yanaşı, müvafiq təcrübənin ümumi qəbul edilmiş standartlara uyğunlaşdırılması sahəsində əhəmiyyətli irəliləyiş əldə etməkdədir.

Bir sözlə, Azərbaycan öz inkişaf yolunda irəliləyir və ictimai maraqların, milli təhlükəsizliyin təmin olunması əsas məqsəd kimi müəyyənləşdirilib. Bəzi anti-Azərbaycan dairələrin bu cür neqativ cəhdləri heç bir nəticə verməyəcək. Həmçinin belə manipulyasiyalarla ölkəmizdə ictimai rəyə təsir etmək mümkün deyil.

Nardar BAYRAMLI

Məktəblər yeni sistemə keçir...

Adambaşına maliyyələşmə nədir?

Bu günlərdə Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev ölkəmizdəki orta məktəblərdə yeni layihənin həyata keçiriləcəyini bildirib. Nazir bu barədə VII ADA 2024 Beynəlxalq Təhsil Konfransında çıxışı zamanı açıqlama verib. Onun sözlərinə görə, ilin sonuna kimi məktəblərdə adambaşına maliyyələşmə sistemində keçid planlaşdırılır.

E.Əmrullayev qeyd edib ki, bu, bir neçə məktəbdə pilot layihə kimi həyata keçiriləcək. Onun sözlərinə görə, sınaq uğurlu olsa, inkişaf üçün cəbhə yaranacaq. Bununla da məktəb muxtariyyəti və müəllimlər tərəfindən idarə olunması üçün yaxşı zəmin formalaşacaq.

Məktəblərin məsuliyyətini artıracaq...

Yeni layihə barədə elm və təhsil nazirinin müşaviri Elnur Əliyev jurnalistlərə açıqlama-

hər bir şagirdə hesablanır: “Bu, o deməkdir ki, hansı məktəbdə oxumasından asılı olmayaraq, şagirdlərə bərabər vəsait və bərabər imkanlar ayrılır. Yəni rayonlarda, kəndlərdə və yaxud şəhərdəki orta məktəblər, fərq etməz, vəsaitlər adambaşına hər şagirdə uyğun şəkildə hesablanır ki, ədalətli imkanlar yaran-sın”.

Hesabatlılıq artacaq...

E.Əfəndi qeyd edib ki, yeni layihə həmçinin məktəblərdə hesabatlılığı artıracaq: “Yeni layihə imkan verəcək ki, məktəblər şagirdlərin tədrisinə daha həssas və diqqətlə yanaşsınlar. Məlumdur ki, hər bir məktəbin özünəməxsus ehtiyacları var. İndiki halda resurslar mərkəzdən paylanır və hər məktəbə bölli bir resurslar göndərilir. Adambaşına maliyyələşmədə məktəblərin özünün şagird sayı-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Elmi-kültəvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

təhsil müəssisələri, 2019-cu ildən isə peşə təhsil müəssisələri bu sistemlə idarə olunur. 13 iyun 2024-cü ildə isə publik hüquqi şəxs olan ümumtəhsil məktəblərinin nümunəvi nizamnaməsi təsdiq olundu. Proses kifayət qədər ciddi və ağırdır. Prosesə əsasən, dövlət hər bir təhsilalanı ayırdığı maliyyəni təhsil müəssisəsinin hesabına köçürür, qanunvericiliyə uyğun olaraq təhsil müəssisəsi həmin maliyyəni idarə edir, elm və təhsil naziri isə sözlügedən prosesin şəffaf keçirilməsinə nəzarət edir”.

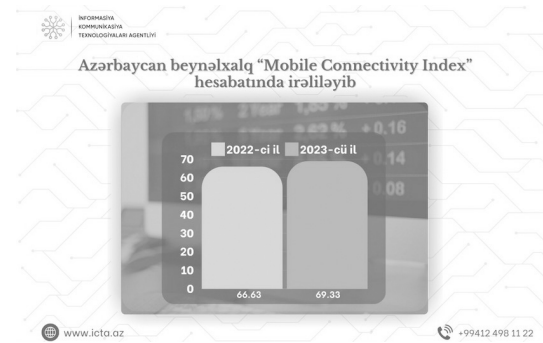
Tələsmək böyük fəsadlar törədə bilər...

Ekspert bildirib ki, uğurlu nəticə əldə etmək üçün adambaşına maliyyə sistemində keçiddən öncə bir sıra məsələlər həllini tapmalıdır: “Əvvəla, hər bir ümumtəhsil məktəbinə görə maliyyə normativləri açıqlanmalıdır, məsələn, adambaşına nə qədər xərc düşür? Bundan sonra məktəb rəhbərləri bu maliyyəni idarə edə biləcək qədər bilik və bacarıqlara malik olmalıdır. Qarşıda rentabelli olması üçün isə kiçik məktəblərin daha böyük məktəblərlə birləşdirilməsi, sonra isə məktəblərin tam orta təhsil səviyyəsinin ayrılması kimi xeyli işlər durur. Ona görə də bu məsələdə tələsmək daha böyük fəsadlar törədə bilər. Amma hədəf Azərbaycan təhsil sisteminin beynəlxalq təhsil sistemində uyğunlaşdırılmasıdır və bu proses qaçılmazdır”.

Yeganə BAYRAMOVA

İnnovasiyalara açıq ölkə...

Azərbaycan IT hesabatlarında mövqeyini yüksəltməkdədir

Azərbaycanda rabitə və telekommunikasiya sektorunun inkişafı istiqamətində yürüdülmüş dövlət siyasəti və aparılan əhatəli tədbirlər ölkəmizin beynəlxalq hesabatlarda mövqeyinin yaxşılaşmasına səbəb olmaqdadır. Bu günlərdə Mobil Rabitə Assosiasiyası (GSMA) tərəfindən dərc edilən “Mobile Connectivity Index” hesabatında Azərbaycanın 173 ölkə arasında mövqeyini yaxşılaşdırdığı qeyd edilir.

Hesabatə əsasən, ölkəmiz ötən il mobil internetə qoşulma üzrə 69,33 indeks xalı toplayıb. Bu da 2022-ci ilə müqayisədə 3 pillə irəliləmək deməkdir. 2023-cü ilin göstəricilərinə görə, Azərbaycan “Mobile Connectivity Index” üzrə “Keçid” (Transitioner) qrupundan, “İnkişaf etmiş” (Advanced) qrupuna daxil edilib. Mövcud global dəyərləndirmə Azərbaycanda orta internet sürətinin dünyanın orta statistik göstəricilərinə bərabər olduğunu göstərir.

Əldə edilən mühüm nəticə ölkəmizdə İKT sektorunun inkişaf etdirildiyini, rəqəmsal dövlət quruluşunun komponentlərinin yaradıldığını və geniş tətbiq edildiyini göstərir. Bütün bunların nəticəsidir ki, son illər IT və innovasiyalar üzrə hesabatlarda ölkəmizin mövqeyi yüksəlir. Dünya Bankı (DB) tərəfindən 2023-cü ildə dərc edilmiş global tədqiqat sənədində Azərbaycanda “4G+” mobil şəbəkə infrastrukturun vəziyyətinə görə, region ölkələri sırasında əlverişli dövlətlər qrupunda yer alıb. Sənəddə qeyd edilir ki, əhalinin 94 faizi genişzolaqlı internetlə əhatə olunub.

Ötən il nəşr edilən “Global İnnovasiya İndeksi”ndə ölkəmiz innovasiya fəaliyyətinin səmərəliliyinə görə, irəliləyiş əldə edib və 2022-ci ilə müqayisədə göstəricilərinə 4 pillə yaxşılaşdıraraq 89-cu yerdə qərarlaşıb. Ölkəmiz “innovasiya resursları” alt indeksi üzrə isə 76-cı yerdə qərarlaşıb. Həmin indeks üzrə Azərbaycan reytingdə postsovet dövlətləri məkanında Ukraynanı (78), Moldovanı (81), Ermənistanı (83), Belarusu (88), Qırğızıstanı (94), Tacikistanı (109) qabaqlayır. Həmçinin, digər ən mühüm göstərici olan “institutlar” indikatoru üzrə Azərbaycan postsovet məkanında Özbəkistanı (55), Qazaxıstanı (61), Ermənistanı (69), Tacikistanı (90), Moldovanı (96), Ukraynanı (100), Rusiyanı (110), Qırğızıstanı (122), Belarusu (128) qabaqlayır. Qeyd edək ki, “innovasiya resursları” və “innovasiya nəticələri” çox mühüm əhəmiyyətə malik indekslər olmaqla bir-birinə qarşılıqlı olaraq bağlıdır. Həmin göstəricilər üzrə irəliləyiş Azərbaycanın bu sahədə müasir institutlar yaratdığını, insan kapitalını, elm və təhsil potensialını inkişaf etdirdiyini, səmərəli biznes modelləri qurduğunu təsdiq edir. Ölkəmiz digər indikatorlar olan “institusional mühit” istiqaməti üzrə 54-cü, “hökumətın səmərəliliyi” göstəricisi üzrə 58-ci yerdə layiq görülüb. Azərbaycan “biznes mühiti” indikatoru üzrə 17-ci, “biznesin aparılması siyasəti” üzrə isə 22-ci yeri

tutmaqla Avropa məkanında ən innovativ imkanlara malik ölkələr qrupuna daxil olub.

Digər global reyting hesabatlarında, o cümlədən Dünya İqtisadi Forumunun “Qlobal İnformasiya Texnologiyaları”, BMT-nin “E-Hökumət müayinəsi” hesabatlarında mövqeyini yaxşılaşdıraraq bir neçə pillə yüksəlib. Qeyd edək ki, həmin reytinglərdə 10-dan artıq İKT göstəricisi, global, regional və milli səviyyədə müqayisəli rabitə göstəriciləri təhlil edilir. Bir müddət əvvəl Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqı tərəfindən dünya ölkələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində inkişaf səviyyəsinin araşdırılmasına dair hesabatda da ölkəmiz əhəmiyyətli dərəcədə mövqeyini yaxşılaşdırmağa nail olub. Hesabatda Azərbaycan İKT-nin İnkişaf İndeksi üzrə hesabatında dünya ölkələri arasında 65-ci yeri tutur. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlər arasında isə 2-ci yerdədir. Azərbaycan əhalisinin, təqribən, 90 faizi internet istifadəçisidir və ölkədə mobil rabitə abunəçilərinin sayı əhalinin 100 faizini təşkil edir.

Həmçinin, Estoniyanın Elektron İdarəçilik Akademiyası Fondu tərəfindən hazırlanan və təkmilləşdirilən 161 ölkənin 46 indikator üzrə fəaliyyətinin qiymətləndirildiyi “Milli Kibertəhlükəsizlik İndeksi” reyting cədvəlində Azərbaycan 34 pillə irəliləyərək 86-cı yerdən 52-ci yerdə qalxıb. Bu nəticə sözlügedən reyting cədvəlində ölkəmizin hazırda qazandığı ən yüksək mövqə hesab olunur. Həmin reyting cədvəlində qonşu Gürcüstanın 50-ci, Ermənistan isə 90-cı yerdə qərarlaşıb.

Azərbaycan regionda ən effektiv və müasir səviyyədə sterilizasiya aparılmasına imkan verən yüksək gücə və məhsuldarlığa malik radiasiyanın sterilizasiyası qurğusunu yaradıb və bu, iş adamlarına beynəlxalq standartlara cavab verən məhsullar istehsal etməyə imkan yaradır. Həmçinin, startapçılar üçün münbit şərait və ekosistem yaradılmaqla ölkəmiz innovativ iqtisadiyyatın inkişafına əlverişli perspektivlər açır. Respublikamız “Trans-Avrasiya Super İnformasiya Magistralı” layihəsinin müəllif və təşəbbüskarlarından biri olmaqla regionda IT ölkəsi kimi mövqeyini möhkəmləndirir.

ELBRUS

“Təqaüdə çıxmalılardır”

ABŞ-da bu ilin noyabrında keçiriləcək prezident seçkiləri ilə əlaqədar siyasi mübarizə daha da güclənməkdədir. Mübarizə indiki prezident, demokrətların namizədi Co Bayden və keçmiş prezident, respublikaçıların namizədi olan Donald Tramp arasında gedir. Bir neçə gün öncə hər iki namizəd debatda bə cıxdılar. ABŞ Prezidenti 81 yaşlı Co Baydenlə 78 yaşlı Donald Tramp arasında debat dünya ölkələrində maraqla izlənildi. Onlar CNN-in Atlantadakı baş qərargahında üz-üzə gəliblər. 90 dəqiqə davam edən debatin moderatorları Ceyk Tapper və Dana Baş olublar. Co Baydenin çıxışı ilə başlayan debat Donald Trampın son sözü ilə yekunlaşıb.

Debat tərəflərinə yanlarında yalnız su, qələm və boş bloknə saxlamağa icazə verilib. Bir-birinə mane olmamaları üçün tərəflərdən biri çıxış edərkən digərini mikrofonu bağlı olub. CNN-in apardığı auditoriya sorğusuna əsasən, debatin qalibi 67 faiz səsə Tramp olub. Qərb ölkələri isə ABŞ Prezidenti Co Baydenin keçmiş dövlət başçısı, prezidentliyə namizəd Donald Trampa debatdakı zəifliyindən təşvişə düşüb. Bu barədə “Politico” öz mənbələrinə istinadən məlumat yayıb. Xarici diplomatlar və rəsmilər xüsusilə Co Baydenin hərəkətlərindən məyus və həttə narahat olduqlarını ifadə ediblər. “Tramp özünün tipik qərübə açıqlamalarını versə də, Baydenin qəbul edilən zəifliyi daha çox göz qabağındadır. Xarici siyasət müzakirələri səthi xarakter daşıyır. Bayden öz fikrini söyləyə bilmir, - deyər avropalı diplomatlar nəşrə bildiriblər. Vitse-prezident Kamala Harris isə debatdan sonra ABŞ Prezidenti Co Bayden barədə fikirlərini söyləyib. Onun sözlərinə görə, amerikalılar onun debat çıxışlarına deyil, ölkə üçün gördüyü işlərə diqqət yetirməlidirlər.

CNN telekanalının keçirdiyi sorğunun nəticələri isə göstərib ki, əksər seçicilər ABŞ Prezidenti Co Baydenlə keçmiş dövlət başçısı Donald Trampın debatının onların namizəd seçiminə təsir etmədiyini bildirib. Verilən informasiyaya əsasən, qeydiyyatda olan hər on seçicidən təxminən səkkizi (81 faiz) debati izlədikdən sonra ABŞ-in növbəti prezidenti üçün seçimlərini dəyişməyib. Respondentlərin 14 faizi debatın onları düşündürdüyünü,

lakin seçimini dəyişmədiyini bildirib. Sorğu iştirakçılarının yalnız 5 faizi seçimlərini dəyişdiyini bildirib.

Sorğu həmçinin debatların Baydenin imicinə mənfi təsir göstərdiyini müəyyən edib. ABŞ-in hazırkı rəhbərinin reytingi 37 faizdən 31 faizə enib. Tramp isə əksinə, öz reytingini 40 faizdən 43 faizə yüksəltməklə mövqeyini möhkəmləndirib.

NBC News kanalının keçirdiyi sorğu isə yeni məqamları ortaya çıxarıb. Belə ki, sorğunun nəticələrinə əsasən ABŞ vətəndaşları 2024-cü ildə keçiriləcək prezident seçkilərində əvvəlki rəqiblərin namizəd olmasını istəməirlər. 81 yaşlı Baydenin namizəd olmasını istəməyənlərin yarısı prezidentin yaşının “əsas səbəb” olduğunu bildirir. “Hazırkı mərhələdə bu, 2020-ci il seçkilərinin davamına çevrilməsi olardı” - deyər Hart Research təşkilatından demokrat Ceff Horvitt bildirib. “Onların hər

ikisi təqaüdə çıxmalılardır”, - deyər sorğuda iştirak edən Vaşinqton ştatından sakin söyləyib. Bu tələb xüsusilə Baydenlə bağlı daha çox səslənir. Trampa gəlincə, amerikalıların 60 faizi, o cümlədən respublikaçıların üçdə biri, keçmiş prezidentin 2024-cü ildə namizədliyini irəli sürməməli olduğunu düşünür. Vətəndaşların bəzə rəylərinə baxmayaraq, hər iki şəxs seçkilərdə iştirak etməkdə ısrarlıdır.

Bu arada, Prezident Co Bayden ölkənin Ali Məhkəməsinin keçmiş prezident Donald Trampın Kapitoliyə hücumla bağlı mühakimədən qismən

ABŞ-da keçirilən sorğuda vətəndaşlar Bayden və Trampın prezidentliyə namizəd olmasını istəmədiklərini bildiriblər

toxunulmazlığının tanınması qərarını tənqid edib. “Praktiki baxımdan, bu qərar o deməkdir ki, prezidentin edə biləcəyi işlərdə artıq məhdudiyyətlər yoxdur. Bu, prinsipce yeni prinsip və təhlükəli presedentdir. Prezidentin səlahiyyətləri artıq qanunla məhdudlaşdırılmır”, - deyər Bayden bildirib. “DW” nəşri yazır ki, ABŞ-da prezident seçkilərinə

4 ay qalmış bu ölkənin Ali Məhkəməsi qərar çıxarıb ki, təqibdən mütləq toxunulmazlıq prezidentin konstitusiyaya səlahiyyətləri çərçivəsində törətdiyi hərəkətlərə şamil edilir. Eyni zamanda, müdafiə onun fərdi şəxs kimi “qeyri-rəsmi” həyata keçirdiyi hərəkətlərə şamil edilmir. Konkret olaraq, üzvlərinin əksəriyyəti mühafizəkar olan ABŞ Ali Məhkəməsi 2021-ci il yanvarın əvvəlində Kapitoliyə hücumla bağlı işdə Donald Trampın rolunu araşdırıb. Ali Məhkəmə Trampın işini aşağı instansiya məhkəməsinə qaytarmaq qərarına gəlib və indi bu məhkəmə keçmiş prezidentə qarşı irəli sürülən ittihamların həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi olaraq 2020-ci il prezident seçkilərində

uduzduqdan sonra onun hərəkətlərinə nə dərəcədə aid olduğunu müəyyən etməli olacaq.

Tramp isə Ali Məhkəmənin qərarını “Konstitusiyaya və demokratiyanın böyük qələbəsi” adlandırb. Qərar ona daha bir mühüm möhlət verir, çünki bu o deməkdir ki, onun Vaşinqtonda federal məhkəmədə sonuncu prezident seçkilərinin manipulyasiya etmək cəhdləri ilə bağlı mühakiməsi yalnız 5 noyabr prezident seçkilərindən sonra baş tutacaq.

N.BAYRAMLI

Dostoyevski edamdan necə xilas olmuşdu

1846-cı ilin baharı. Gələcəyin böyük yazıçısı Fyodor Dostoyevskinin 25 yaşı var, o, artıq ədəbiyyatda ilk addımlarını atıb. Lakin yazıçının ən sanballı, ciddi əsərləri hələ qarşıdadır. Gəncliyində Dostoyevskini aşağı təbəqənin ağır yaşayışına dair sosial mövzular cəlb edirdi. Əlbəttə, “kiçik”, “zəif” insanların taleyini qələmə almaq heç də asan məsələ deyildi. Söhbət Rusiyada qəddar təhkimçilik rejiminin hökm sürdüyü vaxtlardan gedir. O dövrdə xüsusilə gənclər milyonları ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün təhkimçiliyin ləğvinə, insanların rifahı naminə ictimai quruluşu dəyişməyə cəhd edirdilər. Dostoyevskinin gəncliyi də məhz belə bir qaynar zamandan keçirdi.

“Petraşevskiçilər” dalğası

19-cu əsrin ortalarında Rusiyanı çar I Nikolay idarə edirdi. Dekabristlər üsyanından sonra ölkədə senzura xeyli sərtləşdirilmişdi. Avropada baş verən siyasi dəyişikliklər, söz yox ki, Rusiyaya da təsir göstərirdi. Həmin dövrdə Rusiyada gizli fəaliyyət göstərən, xarici ölkələrin əlinə oynamağa köklənmiş siyasi məqsədlı icmalar yaranmağa başlamışdı.

Tədqiqatçıların fikrincə, yeni yaranan gənclər təşkilatlarının çara qarşı hər hansı sui-qəsd və ya hakimiyyəti dəyişmək planları yox idi. Gənclər sadəcə, kəndlilərin ağır vergilərdən və təhkimçilikdən azad olunmasını istəyirdilər. Həmin fəal qrupların fikrincə, uzunmüddətli mübarizə nəticəsində imperator onların səsinə eşidəcək, tələblərini yerinə yetirəcəkdi. İmzası tələbə parlamentinə başlayan Dostoyevski həmin illərdə ictimai xadim Mixail Petraşevskinin evində təşkil olunan klubun üzvü idi.

Bu icmanın üzvləri tarixə “petraşevskiçilər” adıyla düşdülər. Onlar cəmiyyətin sosializmə doğru tərəqqisi mövzusunda müzakirələr aparır, sosial bərabərliyi bərqərar etməklə bağlı xəyallar qururdular. Bir daha xatırlatmaq yerinə düşər ki, cəniblə dekabristlər kimi petraşevskiçilər də çara qarşı heç bir sui-qəsd planı qurmamışdılar. Qrup üzvləri sivil qaydada sosial, siyasi, ədəbi, fəlsəfi mövzularda söhbətlər aparır, müzakirələr təşkil edirdilər.

Petraşevskiçilərin toplaşdığı məclislərin birində məşhur ictimai xadim, tənqidçi Vissarion Belinskinin yazıçı Nikolay Qoqola göndərdiyi məktub uzun-uzadı müzakirə olunmuşdu. Belinski öz məktubunda yazıçını imperator Nikolaya sədaqətinə görə tənqid edirdi. Dekabristlər üsyanına qədər çar da belə təpləntilərə, ictimai müzakirələrə mənfi yanaşmırdı, lakin vəziyyətin gətdikcə siyasiləşdiyini görəndə hakimiyyət bu cür yığıncaqları qadağan etməyə başladı.

1849-cu ilin yazında Petraşevski klubunun üzvləri həbs olundular. Məhkəmə altı ay çəkdi. Qrupa qarşı irəli sürülən əsas ittiham Belinskinin məktubunun yayılması və gizli görüşlərin keçirildiyi barədə dövlətə məlumat verilməməsi idi. Bunlar o qədər də təhlükəli cinayət sayılmadı və klub üzvləri çar tərəfindən bağışlandırlar, bircə “əmma” olmasaydı! Avropada “Milletlər baharı” adlanan hadisələrin - bir sıra ölkələrdə ard-arda inqilabların baş verdiyi vaxtda onlarla müqayisədə çox zəif hərəkət olan petraşevskiçilərin bəxti, əlbəttə, gətirməmişdi.

Dostoyevskinin “edam” xatirəsi

Çar I Nikolay inqilab dalğasının Rusiyaya da yayılma biləcəyini yaxşı anlıyrdı. “Dikbaş” petraşevskiçiləri cəzalandırmaqla imperatorun əleyhinə addım atmağın nə ilə nəticələncəyini hamıya göstərmək lazım idi. Məhkəmə gənclərə çox ağır cəza kəsdi - Dostoyevski qarışıq qrupun 21 üzvü ölüm cəzasına məhkum edildi.

1849-cu ilin dekabrında hökmin icrasına qərar verildi. Məhkəmlər Semyonovski parad meydanına çıxarıldılar. Dostoyevski xatirələrində yazır ki, edama hazırlıq prosesi vur-tut on dəqiqə çəkdi. Bu on dəqiqə onun həyatının ən ağır, ən qorxulu anları olmuşdu. Vəziyyəti daha da ağırlaşdıran hökmin hamı üçün eyni vaxtda icra edilməməsi idi. Edama aparılan məhkumların sayı iyirmidən artıq olduğuna görə onları üç-üç olmaqla yeddi qrupa bölmüşdülər.

Dostoyevski yazır ki, öncə ilk üç məhkumu dirəyə sarıdılar. Daha sonra onların gözələrini bağladılar. Qalan 18 məhkum, o cümlədən Dostoyevski tezliklə eyni şeyin onun da başına gələcəyini həyəcanla gözləməyə başladılar. Silahları hədəfə təşlənə qədər verildi. Əsgərlər silahlarını qaldırdılar. Atəş açmağa sözün əsl mənasında sənayələr qalmışdı. Birdən möcüzə baş verdi. Hadisə yerində qəfil peyda olan çapar çarın məhkumları əfv etdiyini çar çəkib hökmdən dəyişdirilməsi haqqında soruncamı oxudu. Maraqlıdır, necə oldu ki, I Nikolay Dostoyevskini və onun dostlarını əfv etmək qərarına gəldi?

Sürgün illəri, təzadlı inanc, böyük suallar...

Sərt xasiyyətinə baxmayaraq I Nikolay kifayət qədər müdrik insan idi. O özü də başa düşürdü ki, Rusiyada dəyişikliklərə ehtiyac yaranıb. Məsələn, elə təhkimçiliyin ləğvi barədə sarayda çoxdan, çar I Aleksandrın vaxtından müzakirələr gedirdi. Lakin bu cür inqilab qərarlar birdən-birə qəbul edilmir, bunun üçün zamanın yetişməsinə ehtiyac vardı. İkinci tərəfdən, həmin dövrdə rus cəmiyyəti sort rejimin, dövlət senzurasının zəruri olduğu reallıqlar içində yaşayırdı. Yəni, I Nikolay bu addımı ilə həm gənc etirazçılara dərs vermək, həm də cəmiyyətə dövlət hakimiyyətinin sərtliyini göstərmək məqsədi güdürdü.

Dostoyevski, eləcə də petraşevskiçilərin bir qismi Sibiri sürgün edildi. Onlar sürgündə olduqları vaxt Təbolskda yaşayaraq üç dekabr xanımı ilə görüşməyə də fürsət tapmışdılar. Həmin hadisədən sonra bir zəngin zadəgan petraşevskiçilərin hər birinə gizli şəkildə bir “İncil”, kitabının arasında da 10 rubl ötürmüşdü. O dövrdə bu, böyük məbləğ idi. Dostoyevski bu hədiyyəni təkcə Omskdakı ağır sürgün illərində yox, sürgündən qayıdandan sonra da, ömrünün sonuna qədər saxlamışdı.

“İncil”dən söz düşmüşkən, böyük yazıçının Tanrıya inanıb-inanmadığı barədə müzakirələr Dostoyevskişünasların sevdiyi mövzulardandır. Əsərlərində Tanrıya müxtəlif münasibət bəsləyən obrazlar yaratsa da, dünyada baş verən ədalətsizliklərə qarşı üsyan qaldrsa da, Tanrıni kəskin tənqid etmə də, həyatının bəzi dövrlərində ona inamını itirsə də, bir şey dəqiq məlumdur: Dostoyevski özünü gerçək pravoslav sayan qatı bir xristian idi.

O, edama məhkum olunduğu dəqiqələrdə yoldaşlarına belə demişdi: “Tezliklə biz İsa Məsihlə bir yerdə olacağıq!”

Murad Köhnəqala

Saxta gündəmin gerçək təfərrüatları

Ermənistanda AI-yə üzvlüklə bağlı referendumun keçirilməsi zəruridirmi?

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ölkədə artan etirazları müəyyən qədər səngitmək və öz hakimiyyətinin ömrünü uzatmaq üçün manipulyasiyalar edərək tez-tez absurd açıqlamalar verir. O, bu günlərdə ölkəsi üçün yeni sayıla biləcək bir məsələni gündəmə gətirib. Söhbət Avropa İttifaqına (AI) üzvlüklə bağlı Ermənistanda referendum keçirilib-keçirilməməsindən gedir. O, belə bir referendumun keçirilməsinin məqsəduyğun olmadığını söyləyib.

Gözlənilirdiyi kimi, Paşinyanın referendum mövzusunda saxta gündəm düzəltmək cəhdi Ermənistan cəmiyyətində birmənalı qarşılanmayıb. Bu günlərdə Ermənistan mətbuatında konstitusiyaya hüququ üzrə ekspert Vardan Poqosyanın və digərlərinin məsələ ilə bağlı fikirlərinin yer aldığı çoxsaylı məqalələr dərc olunur. Münasibət birmənalı olaraq mənfidir. Ümumi qənaət belədir ki, mövcud konstitusiyaya əsasən, Ermənistanda Avropa İttifaqına daxil olmaq məsələsi ilə bağlı referendum keçirilə bilməz. “Ermənistan Konstitusiyası respublikada referendumun hansı hallarda keçirildiyini aydın şəkildə müəyyən edir. Konstitusiyada konkret hansı məsələlərin referendumla çıxarılma biləcəyi ilə bağlı hərtərəfli ifadələr var. Əgər söhbət Ermənistanın AI-yə daxil olması məsələsinin referendumla çıxarılmasından gedirsə, o zaman bunu etmək olmaz, çünki Ermənistan müvafiq danışıqlar aparmayıb, Avropa İttifaqına daxil olmaq ilə bağlı heç bir sənəd imzalamayıb. Bütün bu prosedurlardan əvvəl bu məsələ ilə bağlı referendum keçirilə bilməz”, - deyər Vardan Poqosyan yerli mətbuatda açıqlamasında bildirib. Eyni zamanda, Poqosyan vurğulayıb ki, bütün danışıqlar, üzvlük prosedurları və müvafiq saziş imzalandıqdan sonra referendum nəinki keçirilə bilər, həm də keçirilməlidir, çünki üzvlük (və ya çıxma) haqqın-

tusiyada nəzərdə tutulmayıb. Əsas qanun baxımından bunun nə hüququ əsası var, nə də zərurət. Ekspert əlavə edib ki, əgər ölkə hakimiyyəti proseslərə başlamazdan və üzvlük üçün ərizə təqdim etməzdən əvvəl Ermənistan vətəndaşlarının mövqeyini birmənalı şəkildə aydınlaşdırmaq istəyirsə, o

zaman ümummilli sorğu keçirməyi nəzərdə tutan qanunvericili islahatlarını həyata keçirmək lazımdır ki, bu da hakimiyyətin vətəndaşların mövqeyini qiymətləndirməyə imkan verəcək.

Bu, bütövlükdə Ermənistan cəmiyyətinin mövqeyini ifadə edən ekspert reyidir. Elə Paşinyanın özü də referenduma bağlı net mövqə ifadə etməyib. O qeyd edib ki, bizə deyirlər xalqın AI-yə üzvlük olmaq ideyasını dəstəklədiyini göstərmək üçün referendum keçirməliyik. Mən özüm demişəm ki, Ermənistan AI bunu mümkün hesab etdiyi qədər ittifaqa yaxın olmağa hazırdır. Ermənistan xalqının bu ideyanı dəstəklədiyini düşünməseydim, belə bir açıqlama verməzdim. Əgər biz referendum ke-

da sazışlər müstəsna olaraq referendum yolu ilə ratifikasiya oluna bilər. O izah edib ki, əsas qanuna uyğun olaraq, referendumla çıxarılan məsələ qəbul olunarsa, hüquqi akt, məsələn, AI-yə qoşulma haqqında müqavilənin ratifikasiyası ilə nəticələnməlidir. Referendum yalnız qoşulmaq üçün müvafiq ərizə vermək məqsədi ilə keçirilməsi konstitusiyada nəzərdə tutulmayıb. Əsas qanun baxımından bunun nə hüququ əsası var, nə də zərurət. Ekspert əlavə edib ki, əgər ölkə hakimiyyəti proseslərə başlamazdan və üzvlük üçün ərizə təqdim etməzdən əvvəl Ermənistan vətəndaşlarının mövqeyini birmənalı şəkildə aydınlaşdırmaq istəyirsə, o

çiririksə, kampaniya təşkil etməliyik. Bu halda insanlar suallar verməyə başlayacaq: necə, nə zaman, AI bunu istəyir, ya yox? İnsanlar AI-nin bizi qəbul etməyə hazır olub-olmadığını soruşacaq. Mən bu suala cavab verə bilmərəm, çünki AI daxilində də seçkilərin yekunu ilə bağlı suallar doğuran proseslər baş verir.

Belə qənaətlə gəlmək olar ki, Paşinyanın özü və bütövlükdə Ermənistan cəmiyyəti AI-yə üzvlüklə bağlı ölkədə referendum keçirilməsini ciddiyyə almır. Belə olan halda sual yaranır: Ermənistan liderinin düzəlttdiyi saxta gündəmin gerçək təfərrüatları nədən ibarətdir? Bu sualın cavabı Ermənistan üçün çox ciddi, bəlkə də, təleyüklüdür. Söhbət ondan gedir ki, hakimiyyət və hakimiyyətin yedəyində gedən ideoloqlar erməni xalqını onilliklər boyunca saxta ideyalarla yükləyiblər. Bu saxta ideyaların biri də “dənizdən dənizə böyük Ermənistan” xülyasıdır. O cümlədən qonşu ölkə Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından çıxış edir və çox qərübədir ki, bu iddialar Ermənistan konstitusiyasında hüquqi müstəvidə təsbit olunub. Bax, elə Paşinyanı çıxılmaza salan və onun referendum keçirilib-keçirilməməsindən saxta gündəm düzəltməsinin gerçək səbəbi də məhz bu məqamla bağlıdır. Məsələ burasındadır ki, indi məğlub ölkə seçim qarşılaşır. Qalib Azərbaycan sülh sazişinin imzalanması üçün Ermənistan konstitusiyasından ölkəmizə qarşı ərazi iddialarını özündə ehtiva edən müddəaların çıxarılmasını şört kimi irəli sürüb. Konstitusiyamı dəyişmək üçün Ermənistanda referendum keçirilməlidir. Paşinyan indiki həssas dövrdə Azərbaycanla münasibətləri normalaşdırmaq, sülh sazişinin imzalanmasına hüquqi əsaslar yaratmaq üçün referendum keçirilməsini hakimiyyəti üçün təhlükə sanır. Belə bir addımın atılması cəmiyyətə qızcıq yarada, hakimiyyətin Azərbaycanın tələbləri qarşısında növbəti dəfə geri çəkilməsi anlamında qəbul oluna bilər. Bu kimi reallıqlar fonunda ölkədə referendumun AI-yə üzvlüklə bağlı keçirilməsi ən ideal variant olardı. Təbii ki, referenduma AI-yə üzvlüklə bağlı məsələ ilə yanaşı, konstitusiyaya dəyişiklikliyi ilə bağlı sual da yerləşdiriləcək. Paşinyan düşünür ki, belə olan halda Ermənistan cəmiyyətinin diqqəti yayınacaq və o, növbəti dəfə cəmiyyətin qəzəbinə tuş gəlməyəcək...

MÜBARİZ

Sentyabrın 1-nə təyin edilmiş parlament seçkiləri özlüyündə siyasi marafon olmaqla yanaşı, həm də ölkədə fəaliyyət göstərən siyasi institutlar üçün növbəti “imtahan” sayılır. Əsas qayəsi seçkilərdə iştirak etmək, özünün prinsip və ideyalarını cəmiyyətlə bölüşmək, xalqın etimadını qazanmaq və seçkilə orqanlarda təmsilçilik üçün seçicilərdən mandat almaq olan siyasi partiyalar və təşkilatlar üçün bu proses xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Həm də seçicilərlə birbaşa ünsiyyət şansının əldə olunması, konsepsiya və siyasi baxışların bölüşdürülməsi üçün növbəti və təbii fürsət kimi dəyərləndirilən seçki prosesi ölkəmizin gələcək inkişafı üçün müstəsna yərə malikdir.

Bu mənada, siyasi partiyaların seçki prosesində daha aktiv iştiraka cən atması, hazırkı mərhələdə namizədlərin müəyyənləşdirilməsi və müvafiq strukturlar üzrə təmsilçilərin təyinatı ən ümdə işlərdən sayılır. Əksər siyasi partiyalar qeyd edildiyi kimi bu fəaliyyət üçün səfərbər olub - siyasi partiyalar haqqında yeni qanunverici aktın formalaşma-

“İmtahandan” qorxanlar...

Rediküllərin siyasi yolu bitib

si və siyasi partiyaların üzvlərinin reyestrlərinin dövlət qeydiyyatına alınması prosesi daha maraqlı və dinamik edəcək.

Təəssüfləndirici haldır ki, bəzi “siyasi partiyalar”ın nümayəndələri, xüsusilə AXCP üzvləri artıq indidən seçki prosesinə qara yaxmaq, onu gözədən salmaq üçün sosial şəbəkələrdə fərqli kampaniyalar start verirlər. Artıq uzun illərdir bu və ya fərqli bəhanələrlə açıq siyasi rəqəbdən yayınan, xarici ermənipərəst maraqları təmsil edən, bütövlüklə davranışlarında qərəzi və aqressiyanı əsas götürən redikül müxalifət özünün “ənənəvi” cildindən çıxmaq istəmir. Artıq sosial şəbəkələrdə bununla bağlı qərəzli fikirlər səsləndirən AXCP-ünün acizliyini və gücsüzlüyünü ortaya qoyur. Öz qərəzli ritorikalarında daim seçkilər tələb edən rediküllərin sentyabrda baş tutacaq bu siyasi proseslə bağlı qərəzli fikirləri populizm və manipul-

yasiyadır. Bununla onlar yəno də bu yarıqdan qaçmaq üçün bəhanə axtarıdqlarını ortaya qoyurlar - axı, AXCP xalqa hansı “konsepsiyaları” təqdim edəcək? Artıq rediküllərin yalanlar arxasında gizləndiklərini onların özləri belə etiraf edirlər.

Bu siyasi marafandan yayınmaq cəhdi onlara “siyasi qüvvə” kimi başucalıqı vəd etmir - tam əksinə, onların yalnız pafoslu “fikirlər” irəli sürən, boş sözlərin arxasında gizlənən, cəmiyyətdə hər hansı bir etimada malik olmayan azlıq olduğunu növbəti dəfə təsdiqləyir. Gücsüzlüyünü bəhanələrin arxasında gizlətməyə çalışanlar boş sözlər ilə yalnız fikir yayındırdıqlarını bir daha isbat edirlər. Xalqa illərlə xaricdən ixrac olunan yalan nağıllar danışaraq özünü “təbliğ edən” Əli Kərimli, eləcə də onun yandaşları bu dəfə də gizlənməklə özünün “siyasi ömrünü” uzadacağını düşünürlərmi? Boş və arqumentsiz fikirlərinin “qaranlıqlığa” məhkum olmuş rediküllərin siyasi yolu bitib...

MƏNSUR

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955, 0552004544
“Azərmetbuatıyımı” ASC - 0124411991, 0124404694
“Soma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100, 0504560835
“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Qasid” MMC - 0124931406, 0124938343

F.Ş.Ruhid Hüseynov - 0124349301, 0505357898
“Türkistan Media Group” MMC – 050 241-48-23
“Region Press” MMC – 055 316-79-01
“Ziya LTD” MMC - 0124977696, 0503067744

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Gözlərimizi qorumaq üçün...

Gün eynəyi seçərkən nələrə diqqət etməliyik?

rib: “Keyfiyyətsiz eynəklər həmçinin insanda yorğunluğun yaranmasına yol açır. Ona görə də alıcıların düzgün dioptriyalı gün eynəyi seçməsi çox vacibdir”.

Küçədə satılan eynəkləri almayın!

G.Məmmədlinin sözlərinə görə, eynək gözü düşməyəndə ilkin əlamətlər gözün qızarması, sulanması, quruması kimi mənfi əlamətlərlə özünü büruzə

Yaşa dolduqca keyfiyyətsiz gün eynəklərinin fəsadları daha qabarıq üzə çıxır və görmə üçün problemlər yaranır.

Ona görə də eynəklərin ixtisaslaşmış mağazalardan alınması daha məsləhətlidir. Ümumiyyətlə, küçədə, antisaniitar şəraitdə satılan, mənsəyi məlum olmayan eynəkləri almaq məsləhət deyil”.

Keyfiyyət sənədinə və etiketinə diqqət yetirin...

Həkim qeyd edib ki, eynək alarkən mütləq onun keyfiyyət sənədinə və etiketinə diqqət yetirmək lazımdır: “Gün eynəklərinin etiketində ultrabənövşəyi şüaların hansı qisminin buraxılmaması göstərilməlidir. Eynəyin təlimatında lınzanın günəş şüalarını hansı dərəcədə - zəif, orta və ya güclü udduğu da qeyd olunmalıdır.

Eynək alarkən birinci növbədə onun rənginə və çəkisinə fikir vermək lazımdır. Eynəklər nə tünd, nə də açıq rəngdə, yüngül, rahat və göz çuxuruna uyğun olmalıdır. Həmçinin qoruyucu xüsusiyyətə malik, gün şüalarını qıran, gözü qamaşdırmayan, gözləri rahatladan və onlara istirahət verən ol-

verir: “Nəticədə gözü ağırlıq düşür. Eynəyin rəngi tünd olanda isə göz bəbəyi genişlir və gözün dibinə düşən işıq sahəsi artır. Bu da gözün qıcıqlanmasına, iltihaba səbəb olur. Sonrakı prosesdə göz bülluru bulanır və görmə zəifləyir.

Yay aylarında əvəzolunmaz aksesuarlarımızdan biri gün eynəkləridir. İnsanların əksəriyyəti bu aksesuarı alarkən onun sadəcə üz quruluşuna yaraşib-yarışmadığına diqqət edirlər. Ancaq unutmamalıyıq ki, qızmar Günəş şüalarından qorumaq üçün gözlərimizi eynəklərə etibar edirik.

Mütəxəssislər açıq havada antisaniitar şəraitdə satılan, lakin qiyməti ucuz olan eynəklərin zərərli barədə həyəcan təbili çalır. Eynək həvəsində olan alıcıların böyük əksəriyyəti isə harada satılmasından və keyfiyyətindən asılı olmayaraq, ucuz eynəklərə üstünlük verirlər.

Keyfiyyətsiz eynəklər barədə çoxsaylı zənglər...

Azad İstehlakçılar Birliyinin (AİB) sədri Eyyub Hüseynov mövzu ilə əlaqədar “Yeni Azərbaycan” qəzetinə bildirib ki, keyfiyyətsiz eynəklərin satışı ilə bağlı istehlakçılar tərəfindən AİB-ə çoxsaylı telefon zəngləri daxil olur: “Qeyd edim ki, istehlakçılar bu sahədə

maarifsizdir. Onlar ucuz, amma keyfiyyətsiz eynəklərdən istifadə edirlər. Bu zaman heç bir həkim yoxlamasından keçməyən, sertifikatı olmayan eynəklər alırlar və hesab edirlər ki, bu, onları günəşin mənfi şüalarından qoruyur. Nəticədə belə eynəklər onların göz sağlamlıqlarına ciddi zərər vurur”.

Plastmas eynəklər çox təhlükəlidir

Oftalmoloq Gündüz Məmmədli gün eynəkləri alarkən diqqət edilməsi vacib olan məqamlardan danışır. O, qeyd edib ki, gün eynəkləri əsasən ultrabənövşəyi şüaları udan xüsusi materialdan hazırlanmalıdır: “Lakin satışda olan eynəklərin bir qismi plastmasdan, adi tünd şüşədən hazırlanır ki, bu materiallar günəş şüalarını udmaq qabiliyyətinə malik deyillər və insan sağlamlığı üçün təhlükəlidir”.

Katarakta səbəb olur...

Oftalmoloq keyfiyyətsiz eynəklərin gözün bülluruna pis təsir etdiyini, gələcəkdə katarakta səbəb olduğunu bildi-

Avropa çempionatı: Azərbaycan güləş millisi komanda hesabında üçüncü olub

Azərbaycanın yunan-Roma güləşi üzrə milli komandası Serbiyada keçirilən 20 yaşlılar arasında Avropa çempionatında üçüncü olub.

Azərbaycan Güləş Federasiyasından AZƏRTAC-a verilən məlumata görə, yığma yarışda 4 medal qazanıb.

Azərbaycan həndbol millisinin baş məşqçisi ilə müqavilənin müddəti uzadılıb

Qadın həndbolçulardan ibarət Azərbaycan millisinin baş məşqçisi Aleksandr Revva ilə müqavilə müddəti uzadılıb.

AZƏRTAC-ın əldə etdiyi məlumata görə, rusiyalı mütəxəssislə 1 illik yeni

sözləşmə imzalanıb.

A.Revva ötən ilin oktyabrından Azərbaycan millisinə başçılıq edir.

Qeyd edək ki, Aleksandr Revva, həmçinin qadınlardan ibarət “Azəryol” komandasının baş məşqçisidir.

Azərbaycan Cüdo Federasiyası kəmər dərəcələri üzrə imtahan keçirəcək

tahan keçiriləcək.

Federasiyadan “Report”-a verilən məlumata görə, imtahanda 7 yaşdan yuxarı, cüdo ilə məşğul olan hər bir idmançı iştirak edə bilər.

Kəmər seçimi müvafiq yaş uyğunluğuna əsasən aparılacaq.

Qeyd edək ki, imtahan iyulun 9-da cüdo üzrə milli komandalar üçün Təlim-Məşq Mərkəzində keçiriləcək.

Azərbaycan Cüdo Federasiyasının təşkilatçılığı ilə Bakıda kəmər dərəcələri üzrə rəsmi im-

9 iyul

Kəmər dərəcələri üzrə rəsmi imtahan

İdmançılarımız Rusiyadakı turnirdə daha iki medal qazanıblar

Azərbaycan təmsilçiləri Rusiyanın Yakutsk şəhərində keçirilən

“Asiya uşaqları” VIII Beynəlxalq İdman Oyunlarında növbəti mükafatları əldə ediblər.

“Report” Gənclər və İdman Nazirliyinin mətbuat xidmətinə istinadən xəbər verir ki, kəmər (alış) güləşində Əli Ələsgərli (65 kq) və Fidan Bəşirli (55 kq) mükafatçıları sırasına düşüblər.

Onlar müvafiq olaraq gümüş və bürünc medal qazanıblar.

“Şimal”ın prezidenti: Regionlar Kubokunda xal qazanan ilk Azərbaycan klubu olduq

Regionlar Kuboku yaranandan yarışda xal qazanan ilk Azərbaycan klubu “Şimal” oldu.

Bunu “Report”-a açıqlamasında Azərbaycanı UEFA Regionlar Kubokunda təmsil edən “Şimal” klubunun prezidenti Qılman İbrahimov deyib.

O, B qrupunda Gürcüstanın “Football School Bridge” və İsveçin “Qothenburq” klubları ilə keçirdikləri oyunlar barədə danışır:

“Regionlar Kuboku yaranandan yarışda xal qazanan ilk Azərbaycan klubu “Şimal” oldu. Buna qədər “Cəbrayıl” da iştirak etmişdi və hər iki oyunda məğlub olmuşdu. İsveç klubu ilə oyunun nəticəsi nə qədər xoş olsa da, Gürcüstan təmsilçisinə böyük hesablı məğlubiyyət üzücü idi”.

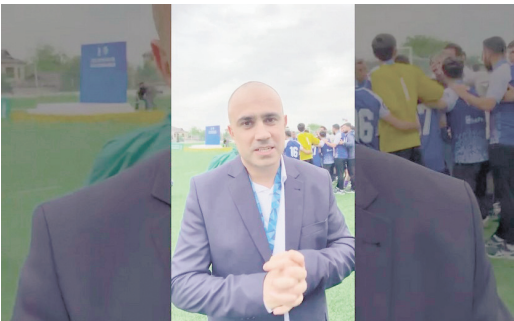
Q.İbrahimov Kutaisidə baş tutan turnirə problemlər fonunda qatıldıklarını deyib:

“UEFA Regionlar Kubokuna hazırlaşarkən müəyyən təlimatlara əməl etməli idik. Heyətdə

vaxtilə peşəkar futbolla məşğul olmuş futbolçuların çıxışına icazə verilmirdi. Bundan əlavə, oyunçuların yaşı 40-dan yuxarı və 18-dən aşağı olmamalıdır. Bu şəkildə 8 nəfəri itirdik. Gənc futbolçulardan isə 4 nəfəri oynada bilmədik. Həmçinin oyunçular ən azı son iki ildə hansısa həvəskar komandada oynamalıdır. Bir nəfəri də bu səbəbdən komandada saxlamaq mümkün olmadı”.

Klub rəsmisi heyəti əsasən Qusar və Xaçmaz bölgəsində formalaşdırdıklarını vurğulayıb:

“Digər problem isə onların xaricə aparılması ilə bağlı idi. Çünki kənddə böyümüş, regiondan kənara çıx-

İndeks: 67100

Lisensiya: N-B-317

Tiraj: 4140

Sifariş: 1486

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələni və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur.

Məsul nəvbəti:

Elbrus Cəfərlı

Təsisçi:

Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:

Alqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com

mail@yeniazərbaycan.com

Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyli - 66

Telefonlar:

598-37-76, 498-82-21

498-81-24, 498-19-84